

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clvveri[i] Sicilia Antiqva

Clüver, Philipp

Lvgdvni Batavorvm, 1619

Cap. XVII. De erroribus Vlyßis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14145

sache Festia & Falacron. Sic equidem regium in Hispaniâ habere Laurentinæ bibliothecæ exemplar, testatur Hieronymus Surica. ex quibus priora jam antea cor- rexi in hunc modum: *Insula, Malta, Hephassia*. reliquum vocabulum *Falacron* debe- re esse *Gaulon*, ipse situs indicat.

CAP. XVII.

De erroribus Vlyssis.

10

ITaliâ atque Siciliâ, minoribusque harum litori objacentibus insulis hæcenus descriptis, commodum jam fuerit de erroribus Vlyssis, quos antiquissimus poë- tarum Homerus ingenti Odysseæ suæ opere celebravit, nonnihil dicere: quan- doquidem prisca etiam mortales controversos fecerunt. Atque equidem existi- tasse aliquando decennale ad Troiam bellum, Vlyssesque ei interfuisse, & post excidium urbis per decennium circa Siciliam atque Italiam errasse, inter omnes convénit scriptores; donec tandem Eratosthenes, belli Punici secundi æqua- lis auctor, an Vlysses post id bellum & ubi erraverit, in dubium vocare cæpit: τὸς τ' ἐξηγητὰς Φλυάρης ἀποφαίνων καὶ αὐτὸν τὴν ποιητὴν, id est, *nugatores adpellans cum in- terpres tum ipsum poëtam*; ut inquit Strabo lib. i. qui satis longâ, doctâ, & exqui- sitâ poëtam disputatione contra Eratosthenem eiusque sectatorem Apollodo- rum defendit; omnisque geographiæ peritissimum ac principem fuisse probat. Εὐραποδίνης δὲ φησιν, inquit Strabo, πρὶ ἀνδρῶν πᾶσι ὁ ὄντος πελάγηται, ὅταν εὐρη- τὴν σκῆπτρα τὴν σὺντάξαι τὴν τῶν αἰμάτων ἀσκήν. Id est: *Tum denique inventurum aliquem, ait Eratosthenes, ad quæ loca vagando delatus fuerit Vlysses, quum inveneris sutorem, qui utrem ventorum consuit.* Hinc etiam ita Philostratus in Heroicis, in Protefilao, de Vlysse loquens: Εἰς Ἴλιον μὲν οὐκ παρεβηκώς ἦλθεν, ἐς δὲ Ἰθάκην γεγενηκώς. μακρο- πῆρα γὰρ ἐξήσπου τῇ παλῇ, ἀλλὰ τὴν πόλιν, ἐς αὐτὸς κίχνας αὐτὰ διαπλεμήθη, καὶ τρέχοντα τὰ Ἰππὶ θαλάττῃ τ' Ἰσμάριον. τὰ γὰρ Πολυφῆμος καὶ Ἀντιφάτης καὶ Σκύλλης, καὶ τὰ ἐν αἵματι, καὶ ὅτι- 30 σαι αἱ Σελεύες ἐν τῇ νήσῳ ἦδον, εἰδὲ ἀκρίαν ἐν γυγχαρῇ ὁ Πρωπσίλειος, ἀλλ' ἐπαλείφει ἡμᾶς κερὶ τοῖς ὡσι, καὶ παρρησιάζεται αὐτὰ, οὐχ ὡς ἀπὸ λεία ἡδονῆς, καὶ ψυχραγωγῆται ἰκανῶς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ θανάτου καὶ παρρησιάζεται καὶ τὴν νῆσον δὲ τὴν Ὠγυγίαν, καὶ τὴν Διαιάν, καὶ ὡς ἔβαν αὐτὰς αἱ θείαι, παρρησιάζεται καὶ μὴ παρρησιάζεται τοῖς μύθοις. Id est: *Ilium jam ruberem trans- gressus atatem venit: in Ithacam vero senio jam confectus rediit. longinquiore quidpe ob id bellum usus est errore, quod sibi in Ismaro Thraciæ urbe maritimâ pretercurrenti ad- versus Ciconas gestum est. nam quæ ad Polyphemum & Antiphaten, Scyllamque & infe- ros pertinent, & quacumque Sirenes in insulâ caneant, ne audire quidem concedit Prote- filaus: sed cerâ obliis auribus, ea renuere: non quod minus voluptatis referta sint; & ad ob- lectandum animum satisfaciant: verum minime veri similia atque ficta. Ogygiam præterea 40 insulam, Aeamque, & quod eius amore capta fuerint dea, praternavigare jubet, nec fa- bulis adpellit.* Argumenta Eratosthenis, quibus contra Homerum usus est, con- futat compluria ibidem Strabo. sed eorum præcipua duo fuisse videntur. pri- mum hisce includit verbis Strabo: τὸ δὲ πάντα παλάσσειν, & πιθανόν, οὐδ' ὁ μὲν κερὶ εἰσὶ φησι πολὺ βίβλιν. τὴν γὰρ ἐκείνη πῆσιν φιλοσόφημα πάντας νομίζειν, οὐχ ὡς Εὐραποδίνης φησι, κελῶν μὴ κρῖναι πρὸς ἀλέγειαν τὰ πῆματ', μὴ δ' ἰστέραν ἀπ' αὐτῶν ζητεῖν πι- θανώτερον π τὴν

Εἴθεν δ' ἐν ἡμέρᾳ φερόμεν ὅλοισι ἀνέμοισιν, ἐν βραχεῖ ἀσκήματι δέχεται, (οἱ γὰρ ὅλοισι σὺν ἀνέμοις) ἢ ἐξωκαίσειεν, ὡς αἱ ἑλάν προέ- των ζυγχαρῆς. σωθεῖς δ' τὸ ἀσκήμα τὸ ἐκ μαλεῶν τῇ Σπύλλας σκεδίων διμελῶν καὶ διεχλίων πεν- 50 ταχοσίαν, αἱ φησι, τὸ π θείημεν ἐν τῇς ἐνεία ἡμέραις διανύοντες ἰστυχῶς, ἐκάστης αὐτῆς ἡμέρας ὁ πλὴς συμβαίνει σκεδίων διεχλίων πενταχοσίαν. πῶς οὐκ ἰστέρεται, ἐκ λυδίας ἢ ὅδε δόπραϊόν ἵνα ἀφίγηται εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὅντ' ἔσται ἀσκήματ' σκεδίων περὶ διεχλίων. Id est: *Omnia confingere, neque consentaneum esse ait Polybius, neque Homericum. nam huius poëma omneis scriptum esse philosophicum censere; secus quam Eratostheni visum; qui negat de- bere de sententiâ poëtae iudicium fieri: neque in poëmatibus quari vult historiam. probabi- liusque esse, ait Polybius, hæc verba,*

Hinc

Dixit; mendacia multa loquens veris similia.

Neque enim omnia falsa dixit: sed tantum multa. alioquin ea veris similia non essent. Accepit igitur principia sua pœses ex historiâ, quum adfirmat. Aeolum insulis Liparais imperasse: & circa Aetnam & Leontinorum agrum Cyclopes incoluisse Lastrygonasque quosdam inhospitales. item loca circa fretum tum temporis inaccessa fuisse: Charybdin verò & Scyllæum à latronibus infesta. eodemque modo alibi alios habitasse, quorum Homerus meminit. Atque ita, quum nosset Cimmericos versùs septentriones habitare ad Bosphorum Cimmericum, loco caliginoso: transtulit eos in tenebricosum locum apud inferos; qui opportunus erat ad commentum in Vlyssis aberratione. Adsimiliter, quum Colchos nosset, & Iasonis ad Aeam navigationem, & quæ de Circe ac Medea feruntur fabula; quæque de earum veneficiis ac morum similitudine traduntur: cognatas eas inter se sinxit: licet longissimè distitas; alteram in intimo Ponti recessu, in Italiâ alteram: & utramque in Oceano exteriori collocavit. Hinc illud Juvenalis, in Satyrâ xv:

Carnibus humanis vesci licet. Attonito quum
Tule super canam facinus narraret Vlysses
Alcinoë, bilem aut risum fortasse quibusdam
Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
Hunc abicit, sevâ dignum verâque Charybdi;
Fingentem immanis Lastrygonas & Cyclopes?
Nam citius Scyllam, vel concurrentia saxa
Cyane, plenos & tempestatibus utreis,
Crediderim; aut tenui percussum verberare Circes,
Et cum remigibus grunisse Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putavis?
Sic aliquis merito, nondum ebrius, & minimum qui
De Corcyra temetum duxerat urnâ.
Solut enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.

Sed ex his, quæ geographica sunt, post suo quodque loco examinabimus. Verissimos quosque scriptores in interno mari circa Siciliam Italiamque intellexisse Vlyssis errores, patet ex Hesiodi, Euripidis, Thucydidis, Theocriti, Apollonii, Lycophronis, Dionysii Halicarnassensis, Diodori, Hygini, Melæ, Plinii, Dionis, Apollodori, aliorumque, scriptis: item ex Homeri prædictorumque nonnullorum auctorum interpretibus sive scholiastis. atque ex his Hesiodus centum tantum circiter annis Homero fuit posterior. Alii postea mortales de termino dubitarunt: ut patet ex proximè perscriptis Strabonis verbis. unde illa apud Agellium, lib. xiiii, cap. vi: *Ἐν τῷ ἐσω θαλάσσῃ Πλῆξ ἐπὶ τῷ Ἰνῷ ἀνὲρ τῷ Ἰνῷ, καὶ ἐπὶ τῷ Ἰνῷ*. Id est: utrum in interno mari Vlysses erraverit; ut voluit Aristarchus: an vero in externo; ut Crates tradidit. Hinc etiam ista Tibulli, lib. iiii:

Non Pylos aut Ithacæ tantos gessisse feruntur
Neflora vel parva magnum decus urbis Vlysses:
Vixerit ille senex quamvis, dam terna per Orbem
Sacula fertilibus Titan decurrerit horis;
Ille per ignotas audax erraverit urbeis,
Quæ maris extremis tellus includitur undis.

Et enarratis breviter eius variis erroribus:

Atque hac seu nostras inter sunt cognita terras,
Fabula sive novum dedit his erroribus Orbem;
Sit labor illius.

At Claudianus ne dubitasse quidem videtur. cuius verba in Rufinum lib. i hæc sunt:

Est locus, extremum pandit quæ Gallia litus,
Oceani prætentis aquis: quo fertur Vlysses
Sanguine libato populum movisse Silentum.
Illic Umbrarum tenui stridore volantum
Flebilis auditur questus. simulacra coloni

Pallida,

*Pallida, defunctaeque vident migrare figuras.
Hinc dea prosluit; Phæbique egressa serenos
Inferit radios; ululatuque aethera rupit
Terrifico. sensu ferali Britannii murmur;
Et Senonum quatit arva fragor; revolutaque Tethys
Substitit; & Rhœnus projecta torpuit unda.*

Locum scilicet inferorum indicare voluit; quos apud Cimmerios Homerus finxit. Hos verò interpretes in Italiâ apud Cumas statuerunt; ut in opere de Italiâ ostensum est. Alii ad Britannia usque extrema Vlyssis errores produxerunt. unde
10 istud Solini, cap. xxv. *Finis erat Orbis ora Gallici litoris; nisi Britannia insula non qualibet amplitudine nomen propè Orbis alterius mereretur. octingentis enim & amplius millibus passuum longa porrigitur; ita, uti eam in Calidonicum usque angulum metiamur. in quo recessu Vlysses Calidonia adpulsum, manifestat ara Gracis literis inscripta voto. Sed Alii hanc in Germania collocaverunt. Tacitus in libro de Germania: Caterum & Vlixem quidam opinantur, longo illo & fabuloso errore in hunc Oceanum delatum, adisse Germaniae terras: Asciburgiumque, quod, in ripâ Rhœni situm, hodièque incolitur, ab illo constitutum, nominatumque Ἀσκιπύργιον. aram quin etiam Vlixis consecratam, adjecto Laërta patris nomine, eodem loco olim repertam: monumentaque & tumulos quosdam, Gracis literis inscriptos, in confinio Germaniae Rhœtiaque adhuc exstare. quae neque confirmare neque refellere in animo est. ex ingenio suo quisque demat vel addat fidem. En; gravissimus*

20 rerum censor fabulosum hunc adpellat errorem. Alii rursus censuerunt, Vlysses eum in interno tantum mari circa Siciliam Italiamque vagatum; sed poetam eam vagationem in externum mare transtulisse. unde ille commentatoribus poetarum saepius memoratus ἑκαππομένης, sive ἑξωκεανισμός. Strabo lib. vii: Ἐπεί τε ἡ δὲ Ἰωνία καὶ τὰ περὶ Κίρκης καὶ μηδείας μυθώδη, καὶ ἱερὴ μὲν περὶ τῆς Φαρυμακείας, καὶ ἡ ἄλλης ὁμοιοτροπίας, συγγενείας τὴν ἐπὶ τῶν οὕτω διακρινόμενων, ἢ μὲν ἐν τῷ μυθῷ ἔπος, ἢ δὲ ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καὶ ἑξωκεανισμὸν ἀμφόβιν. Hoc est: Similiter, quum Colchos nosset, & Iasonis ad Aeam navigationem, & quae de Circe ac Medea feruntur fabulae, quaeque de earum veneficiis ac reliqua morum similitudine traduntur; cognatas eas inter se finxit, licet longissime distitas; alteram in intimo Ponti recessu, in Italiâ alteram: & utramque in Oceano collocavit. Et lib. iii: Οὐ δὲ θανμάζοι τις αἰεὶ οὐτὶς τῶν ποιητῶν περὶ τῶν ὁδοῦν πλάτων μυθωγῶνται τῶν τῶν ἱστορίων, ὡς τὸ ἐξω τῶν Σιτηλίων ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ πελάγει τὰ πολλὰ διακρίνεται τῶν λεγομένων περὶ αὐτῶν. τὰ γὰρ ἱερὴ μὲν ἐγγὺς ἡ καὶ πόσις καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν

40 ἱστορίων ἐκείνης πεπλάσμεν. Hoc est: Ne quis igitur miretur, Homerum errores Vlyssis ita fabulae in morem descripsisse, ut pleraque extra Columnas in Atlantico mari gesta ab eo fingeret. quae enim in historiis traduntur, parum absunt à locis reliquisque ab eo confictis circumstantiis. Item lib. v: Αἱ δὲ ποταπὴ μυθοποιία περὶ τῶν λεγομένων ὑφ' ἡμῶν ἐστίν, ἐπὶ πάντα ὁμηρῶν αὐτῶν ἐπλάσσειν. ἀλλ' ἀκῶν θρύλλων τῶν πιστῶν πολλῶν, αὐτῶν προσέτι μὴ καὶ ἀρετῶν καὶ ἐκτοσμιῶν. καὶ καθάπερ τὸν Ὀδυσσεὺς εἰς τὸν Ὀκεανὸν ἐξέβαλε, ὡς ἀπλησίως καὶ τὸν Ἰάσονα, ἡμιόνης καὶ τέτρω πλάνης πνός, κακείνῳ, καθάπερ καὶ μενέλαῳ. Id est: Huiusmodi porro fabulae id confirmant, quod diximus, Homerum non omnia finxisse: sed, quum multa id genus ferri rumoribus vulgi audiret; ipsum de suo intervallo longitudines & remotos ab hominibus situs addidisse. utque Vlysses, ita etiam Iasonem in Oceanum eduxisset: quum eorum uterque vagatus fuisset: sicut & Menelaus. At in interno tantum mari ad Siciliam & Italiam usque vagatum esse Vlysses, Homerum verò ad augendam rei magnitudinem extra Columnas in Oceanum eum eduxisse, minimè ipse credidit Strabo. sic quid lib. i scribit: Δεῖ δὲ ταῦτα περὶ τῶν ποταπῶν σκοπεῖν τὴν λέγουσιν οἱ Φηωνίαι περὶ Σικελίας ἢ Ἰταλίας ἡρώδης τῷ Ὀδυσσεὺς τὸ πλάνην καὶ ὁμηρῶν, ἢ μὴ ἡρώδης: ἐπὶ γὰρ ἀμφοτέρως τὸ τοῦ ἡρώδης καὶ βέλπον καὶ χεῖρον. βέλπον μὲν οὐδ', αὐτῶν δὲ χεῖρον, ἐπὶ πιστοῖς, ἐκεῖ τὸ πλάνην τῷ Ὀδυσσεὺς ἡρώδης, λαβὼν ἀληθὴ ταύτην τὴν ἱστορίαν, διεσκόδιασεν: τὸ γὰρ οἰκείως αὐτὸν λέγουσιν περὶ αὐτῶν: καὶ ἐμόνον γὰρ περὶ Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ μέγιστα τὴν Ἰβηρίαν ἐστὶν εὐρεῖν ἰχθυήσας πλάνης

καὶ ἄλλων παλίωνων. χεῖρον δὲ, ἢ ἂν περὶ καὶ τὴν Διόσκουλον ὡς ἱερῆαν δέχεται, ἐκείνους ὁ κεαὶν καὶ ἄδων, καὶ Ἡλίας βοῶν, καὶ ἐπὶ θεαῖς ξενίας, καὶ μεταμορφώσεως, καὶ μεγάλῃ κυκλώπων καὶ λαιερυγίων, καὶ μορφῶν Σκύλλης, καὶ Διόσκειας, καὶ ἄλλα παλαιοὶ πιαυτεῖ προλογεσθῆναι φαίνεται. ἔτι δὲ πρὸς τὴν ἀξίον ἀντιλέγειν, οὕτως φαίνεται καὶ τὸν δόμον ἔτι πηγῆ, κατὰ πρὸς ἑδ' αὖ φαίνεται τὸν τρέπον ἡρώδην τὸν εἰς Ἰθάκην κατὰ πλὴν ἔ' ὁ δούσιος, καὶ τὴν μητροφονίαν, καὶ τὴν ἐπὶ ἀγρῷ συστάσει μάχην τοῖς Ἰθακησίοις πρὸς αὐτόν. ἔτι πρὸς τὸν δεξάμενον οἰκείως πρὸς πλέκεται δίκαιον. Hoc est: His ita positis, considerandum est, quid dicant, qui Vlyssē ita, uti Homerus scripsit, ad Siciliam atque Italiam evagatum fuisse adserunt; quique negant. in utramque enim partem recte ac secus sentire licet. recte, si quis ita Homero adfuerit, ut qui, pro certo habens eō pervenisse Vlyssē, hoc verum argumentum sumtum tractaverit poetice. id enim de eo proprie dici potest. neque circa Italiam modò, sed & usque ad Hispania extrema invenire licet vestigia eius errorum, aliorumque plurimum. Perperam verò, si quis, commenta etiam eius pro historiā putet: Oceanum scilicet, inferos, Solis boves, dearum hospitia, formarum permutationes, vassa Cycloporum Lastrygonumque corpora, formam Scylla, spacia navigationis; aliaque id genus multa, quae Homerus aperte finxit, portentosa. Is, inquam, qui ita manifeste de poeta mentitur, non magis dignus est, contra quem dispuat, quam si quis adfuerat, Vlyssē ita in Ithacam reductum esse; procos occidisse, pugnam cum Ithacensibus in agro conseruisse: uti ea Homerus descripsit. neque verò cum eo litigandum est, qui convenienter à poetā dicta accipit. Nescio, an Olisipponem intellexerit urbem, extra Columnas ad ostium Tagi sitam vulgò nunc Lisbona dictam. nam Mnestei quoque portus erat extra Columnas, apud Gadeis insulam, quae hodie vulgò vocatur Cadix, & Calix. Solinus, cap. xxv: In Lusitania opidum Vlyssipo, ab Vlyssē conditum. Ceterum ipse Strabo lib. iii, in Hispaniae descriptione, ita tradit: καὶ ἡ τῆς Ὀδυσσεὺς δὲ στρατὰ δοκέει μοι δεινὸν συνήθειαν καὶ ἱερῆαίαι ὑπὸ αὐτῷ πρὸς αὐτῶν δουλοῖαι πρὸς φασιν. ὡς π καὶ τὴν Ὀδυσσεὺς, καθάπερ καὶ τὴν Ἰλιάδα, δὲ τῶν συμβαίνων μεταρραῖν εἰς ποιήσιν, καὶ τὴν συνήθειαν τοῖς ποιηταῖς μυθοποιῶν. οὐ γὰρ μόνον οἱ κατὰ τὴν Ἰπυλίου καὶ Σικελίου τόποι καὶ ἄλλοι πινὲς τῶν ποιητῶν σημεῖα ὑπερέφασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἰθρηία Ὀδυσσεὺς πῶλις δεικνύται, καὶ Ἀβύδος ἱερὸν: καὶ ἄλλα μυρία ἔχοντες πλάνης καὶ ἄλλων τῶν ἐν τῇ Τροίᾳ πολέμου ἡρώδων, καὶ θήσιος κακωσάντων τὰς π πλεμνήβοντας καὶ τὰς ἐλότητας τὴν Τροίαν. Id est: Vlyssus quoque expeditio, hucusque progressa, & cognita Homero, ansam ei videtur prabuisse, uti is, sicut Iliadem, ita Odysseam quoque ex historiā in fabulosam poetarum more narrationem torqueret. Non enim Italia modò & Sicilia loca, & alia quadam huius rei indicia suggerunt: sed in Hispaniā quoque urbs Vlyssē ostenditur, & Minervae templum, & alia innumera errorum Vlyssis vestigia, aliorumque, qui, è bello Troiano quum evassent, non minùs Troia victores quàm victos infestant. Supra Maleam & Abderam quae loca nunc vulgò adpellantur Malaga & Adera, in mediterraneis fuisse Vlyssēam, eodem libro postea docet. Sed quid de Vlyssis erroribus prisca senserint mortales, generatim haecenus expositum est. Nos, an decennium post Troiam captam & ubi locorum re verā erraverit, nihil heic examinabimus. Homerus per quae loca eum traxerit, dispicere sedulo conabimur. Atque hoc quo facilius fiat, Virgiliū Aeneam semper cum Vlyssē conferemus. quidque ad nullā hunc deduxit loca Homerus, quin ad eadem postea adpullus narretur Aeneas: nisi quod hic paullo alio itineris ordine. scilicet, quia non reducendus erat in Graeciam vel ad Ilium: quemadmodum post longum errorem ille in Ithacam suam. Atque hinc factum, uti alii ex antiquissimis auctoribus Aeneam unā cum Vlyssē in Italiam venisse tradiderint. Dionysius, Antiquitat. Rom. libro primo: ο' τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἀργεὶ καὶ τὰ κατὰ ἑκάστῳ προχθίνῃ σιναγαγίων, Αἰνείαν Φησὶν ἐκ Μολοσσίων εἰς Ἰπυλίου ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσεὺς, οἰκιστὴν ἡρώδων τῆς πόλεως. ὀνομάσκει δ' αὐτὸν μὲν τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης. Id est: Is qui mulieres recenset sacerdotio apud Argos functas, & quidquid gestum sit cuiusque tempore, Aeneam ait, è Molossis in Italiam cum Vlyssē delatum, urbis existitisse conditorem: nomenque illi indidisse à Romā, feminā quadam Iliensi. Observavit hanc itinerum gestorumque similitudinem Macrobius, in Saturnalior. lib. v. cap. ii. Iam verò, inquit, Aeneas ipsa nonne ab Homero sibi mutuata est errorum primū ex Odysseā, deinde ex Iliade pugnas? quia operis ordinem necessario rerum ordo mutavit, quum apud Homerum prius Iliacum bellum gestum sit, deinde revertenti de Troiā error contigerit Vlyssē: apud Maronem verò Aeneas navigatio bella, quae postea in Italiā sunt gesta, praecesserit. Rursus, Homerus in primo quum vellet iniquum Graecis Apollinem facere; causam struxit de sacerdotis injuriā hic,

hic, ut Troianis Innonem faceret infestam, causarum sibi congeriem comparavit. Nec illud cum curâ magnâ relaturus sum; licet, non omnibus observatum; quod, quum primo versu promississet producturum sese de Troia litoribus Aeneam;

— Troia qui primus ab oris
Italiam, fato profugus, Laviniaque venit
Litora:

ubi ad januam narrandi venit, Aeneae classem non de Troia, sed de Sicilia producit:

Vix è conspectu Sicula telluris in altum
Vela dabant leti.

10

quod totum Homericis filis texuit. ille enim vitans in poemate historicorum similitudinem, quibus lex est, incipere ab initio rerum, & continuam narrationem ad finem usque perducere; ipse poetica disciplinâ à rerum medio capit, & ad initium post reversus est. Ergo Vlyssis errorem non incipit à Troiano litore describere: sed facit eum primò navigantem de insulâ Calypsonis; & ex personâ suâ perducit ad Phaeacas. illic in convivio Alcinoi regis narrat ipse, quemadmodum de Troia ad Calypsonem usque pervenerit. post Phaeacas rursus Vlyssis navigationem usque ad Ithacam ex personâ propriâ poetâ describit. Quem sequitur Maro, Aeneam de Sicilia producit: cuius navigationem describendo, perducit ad Libyam. Illic in convivio Didonis narrat ipse Aeneas usque ad Siciliam de Troia navigationem suam: & addit uno versu, quod copiose poeta descriperat:

Hinc me digressum vestris deus adpulit oris.

Post Africam quoque rursus poeta ex personâ suâ iter classis usque ad ipsam describit Italiam. Et mox: Vt Venus in Nausicae locum, Alcinoi filia, successit. ipsa autem Dido refert speciem regis Alcinoi, convivium celebrantis. Scylla quoque & Charybdis & Circe decenter attinguntur. & pro Solis armentis Strophades insula finguntur. At pro consultatione inferorum, descensus ad eos cum comitatu sacerdotis inducitur. Ibi Palinurus Elpenori, sed & infesto Aiaci infesta Dido, & Tiresia consiliis Anchise monita respondent. Non primum hanc de Aeneâ, ad Homericum Vlyssis imitationem, fabulam ita confinxisse Virgilium; sed jam antiquissimos ante eum sic tradidisse μυθολόγους, passim

30

cum ex scholiastis eius tum ex aliis scriptoribus didici. Prædictus Dionysius ibidem: Αἰετοπύλης δὲ ὁ Φιλόσοφος Αἰχαιῶν πῦρ ἰσοῦν τῶν ἀπὸ Τροίας ἀναχωροῦντων πᾶσι πλείους Μαλέαν, ἔπειτα χειμῶν βιαίῳ κατὰ ληΨθέντας, πῶς μὲν ὑπὸ τῶν πεισμάτων φερόμενους πλάγχθη τοῦ πλάγους πλανᾶσθαι· πλάττωντας δ' ἐλθόντας εἰς τὴν πᾶν τῶν τῆς Ὀπικῆς, ὅς καλεῖται Λαπόν, ὅτι τῷ Τυρρηνικῷ πλάγῳ καί μιν. ἀσμενούς δὲ τῶν γὰρ ἰδόντας, ἀνελκίσαι πᾶσι ναῦς αὐτοῖσι, καὶ διατερίψαι τῶν χειμῶν ἰσχυρῶν. ἀρροσκόλας μὲν εἶναι δὲ χορῶν πλεον. ἐμπροσθεν δὲ αὐτοῖς ὑπὸ νύκτα τῶν νηῶν, οὐκ ἔχοντας ὅπως ποιήσονται τῶν ἀπαιρῶν, ἀβελήτῳ αἰαγνῇ οὖν βίῳ ἐν τῇ κατήχθησαν χωρὶς ἰδρυσάσθαι. συμβῆναι δὲ αὐτοῖς τῶτο, διὰ γυναικῶν αἰχμαλώτους, αἷς ἐτυχον ἐχόντες ἐξ Ἰλίου. πάντας δὲ κατὰ καὶ οὐκ αὐτοῖς, Φοβερῶς τῶν οὐκ αὐτοῖς Αἰχαιῶν ἀπαιρῶν, ὡς εἰς δαλείαν ἀφ' ἑσθίας. Aristoteles philosophus

40

scribit, Achaorum quosdam, à bello Troiano redeuntes, circum Maléam cursim flexisse: correptosque à ventis, tempestatis vi ultra citroque diu per altum jactatos. tandem adpulisse ad eam Opica regionis oram, quae vocatur Latium, Tyrrhenoque mari adluitur. quumque optati litoris desiderio naveis illo subduxissent, exegisse ibi totam hiemen, ineunte vere abnavigare paratos. sed quum naveis eis nocturno incendio conflagrassent, ademptâ profectiois facultate. necessitatem in voluntatem vertisse, vitæque sedes in agris, ad quos adpulerant, fixisse. eum casum obvenisse illis captivarum Iliensium operâ; quod, metuentes, ne se domum in servitutem abducerent, ignem in naveis conjecissent. Hec quæ Aristoteles de Græcis narrat, alii scriptores Aeneæ tribuerunt; ut in opere de Italia in Latii urbisque Romæ descriptione plurimis exemplis, ex antiquissimis itidem auctoribus

50

productis, ostensum. Simile quoddam navium incendium ab Iliensibus mulieribus, cum Aeneâ navigantibus, ad Erycem montem in Sicilia factum, unde Aegesta urbs cepit primordium suum, tradit Virgilius Aeneid. lib. vi; & non è Virgilio, cuius æqualis erat; sed ex longè antiquioribus monumentis Dionysius eodem lib. i. Historiam omnem de Aeneâ narraturus, sic infit: τῆς δὲ ὅτι ἰταλίας Αἰνείας ἢ Τρώων ἀφ' ἑσθίας Ῥωμαῖοι πᾶντις βεβαιωτῶν καὶ τὰ δρώμενα ὑπ' αὐτῶν ἐν τῇ θυσιᾷ καὶ ἑορταῖς μνησάμεναι, Σιβυλλῆς πᾶσι, καὶ χρησμοὶ Πυθικῇ, καὶ ἄλλα πολλά. * . πολλά δ' ἢ παρ' Ἑλλήσι γνωρίσματα καὶ φανερά εἰς τὴνδε χρόνῳ λείπει, ἐνθα ὡρμίσκειν, ἔπειτα οἷς διατελέει ἀπλοῖς ἐνεκα ἐπιήσωντο. ὡν ἐγὼ

ὡν ἔγωγε μὴ μὲν ὡς αὐτὸς πρὸς τὸν ὦν, πολλῶν ὄντων, ἀλεβερχευμάτων πειρήσας. Hoc est: Aeneam & Troianos in Italiam pervenisse, confirmant Romani omnes: eorumque sacra & festi dies indicant: & Sibyllini item libri, atque oracula Pythica, aliaque multa. quin & apud Græcos multa ac manifesta in hanc usque diem eius rei exstant indicia: in quos portus adpulerint, & apud quos tempestatibus adversis detenti sint. quæ quum multa sint, referam, quàm potero, brevissimè. Ad Africam tamen & Didonis sive Elisæ novam urbem Carthaginem Aeneam accessisse, non narrat: sed brevissimâ navigatione à Troiâ circum Thraciæ, Græciæ, Epiri, & hinc Italiæ litora ad fretum Siculum, inde verò circum orientale & meridionale Siciliae latus ad Erycem, atque hinc tandem ad Latii litus deducit. At Aristoteles, loco suprâ scripto, Achaos illos, circum Maléam, quod de 10 Vlyssæ suo canit Homerus, cursum siccitateis, correptos à ventis, tempestatis vi ultro citroque diu per altum iactatos, tandem adpulisse ad Latium. unde illud etiam de Aeneâ Virgilius in exordio operis:

*Arma virumque cano, Troiæ qui primus ab oris
Italiam, fato profugus, Lavinaque venit
Litora. multum ille & terris iactatus & alto,
Vi superûm, sævæ memorem Iunonis ob iram:
Multa quoque & bello passus, dum conderet urbem,
Inferretque deos Latio.*

Sed Virgilium non primum fuisse historiæ de Aeneæ erroribus inventorem, satis 20 constat. Homerum igitur de Vlyssæ videamus. Eius errorum compendium voluit referre Tibullus, dicto lib. IIII, his versibus:

*Ille per ignotas audax erraverit urbes,
Qua maris extremis tellus includitur undis.
Nam Ciconumque manus adversis reppulit armis.
Non valuit Cyclops captos avertere cursus.
Cessit & Aetnaea Neptunius incola rupis,
Victa Maroneo sedatus lumine Baccho.
Fexit & Aeolios placidum per Nerea ventos,
Incultos adiit Lastrygonas, Antiphatenque;
Nobilis Artacia gelidos quos irrigat unda.
Solum nec doctæ verterunt pocula Circes:
Quamvis illa foret Solis genus, apta vel herbis
Aptaque vel cantu veteres mutare figuras.
Cimmeriam etiam obscuras accessit ad arces:
Queis nunquam candente dies adparuit ortu,
Sive super terras Phæbus seu currenit infra.
Vidit, ut inferno Plutoni subdita regna
Magna deum proles lenibus discurreret umbris.
Præteritque citâ Sirenum litora puppi.
Illum, inter gemina nantem consinia mortis,
Nec Scyllæ sævo conterruit impetus ore,
Quum canibus rapidas inter freta serperet undas;
Nec violenta suo consumpsit more Charybdidis;
Vel, si sublimis fluctu consurgeret imo;
Vel, si interrupto nudaret eurgite pontum.
Non violata vagi sileantur pascua solis:
Non amor & secunda Atlantidos arva Calypsus;
Finis & errorum misero Phæacia tellus.*

Lotophagos, ad quos primos à Maléâ adpulit, omisit. Homerus igitur Odyss. VIIII Vlyssæm introducit, apud Alcinoem in Scheriâ, sive in Phæacum insulâ, errores suos enarrantem. ubi ita incipit:

*Ἰλιόθεν με φέρων αἴεμα. Κινέεσσι πέλαισεν,
Ἰσμάρω. ἐνθα δ' ἔγων πόλιν ἑπεσθον, ἁλῆου δ' αὐπός.
Ab Illo me ferens ventus Ciconibus adpulit
Ad Ismarum. ibi ego, urbem depopulatus, occidi ipsos.*

Virgilius,

Virgilius, Aeneid. lib. 111, suum Aeneam ita loquentem canit:

Litora tum patria lacrumans portusque relinquo.
Et campos ubi Troia fuit. feror exsul in altum
Cum sociis, natoque, penatibus, & magnis diis:
Terra procul vastis colitur Marvortia campis,
(Thracas erant) acri quondam regnata Lycurgo;
Hospitium antiquum Troia, sociique penates,
Dum fortuna fuit. feror huc; & litore curvo
Mœnia prima loco, satis ingressus inquis:
Aeneasque meo nomen de nomine fingo.

Hinc Mela, lib. 11 cap. 11, in descriptione Thraciæ: *Eximia est Aenos, ab Aeneâ profugo condita, circa Hebrum Cicones. trans eundem Doriscos: ubi Xerxem copias suas, quia numero non poterat, spatium mensum ferunt.* Et Plinius, lib. 1111 cap. 11; in eiusdem Thraciæ descriptione: *Heraclea, Olynthos, Abdera, stagnum Bistonum, & gens. opidum: fuit Tinda, Diomedis equorum stabulis dirum. nunc sunt Dicea; Ismaron, locus: Parthenion, Phalesina, Maronea: mons Serrium, & Zoone. tum locus Doriscus, centum viginti millium hominum capax. ita Xerxes ibi dinumeravit exercitum. Os Hebr. portus Stentoris. opidum Aenos: Ciconum quondam regio. Orpheus in Argonauticis:*

Ορφεύ, Καλλιόπης πῆ οἱ ἀγροὶ φίλε κούρε,
Βιστονίη Κικόνεςσι πολυρρῶσιον ἀνάσσει,
Orpheu, Calliopes & Oeagri dilecte fili,
In Bistonîa Ciconum divitum rex.

Hoc igitur discrimen inter Vlyssis & Aenei hisce in locis res gestas est, quod hic urbem inibi Aenum condidisse fertur, ille destruxisse Ismarum. Aufonius in Periochâ Odys. lib. viii: *Ab Alcino rogatus seriem multiplicis erroris exponit: ut ab Illo profectus, primum ad Ciconas delatus sit; atque illic, expugnata Ismaro civitate, multis amissis fugatus abscesserit: utque inde Maléam Laconia promontorium circumegerit; ac dein ad Lotophagos venerit; mox ad Cycloperum insulam.*

Hinc discessum eius à Ciconibus ita describit ipse Homerus:

Ἀλλ' ὅτε δὴ τὸν ἡμᾶρ εὐπλόκαμος ἔπεισε ἦδ' ἤδ',
Ἰσθμὸς ἐπὶ δὴν ἀνὰ θ' ἰστία λούκ' ἐρύσσειε
Ἡμεῖς· τὰς δ' αὖτις πικρὴν καὶ τ' ἰβυον.
καὶ νύκεν ἀσκηθὲς ἱκόμεν ἐς πατρίδα γαίαν,
Ἀλλὰ με κύμα ῥόθ' περὶ γαίαν πένε Μαλειᾶν,
καὶ πόρεν ἀπείωσι, παρέπλავεν δὲ Κυθήρων.
Ἐνθεν δ' ἐν ἡμέρᾳ φερόμεν ὁλοοῖς ἀνέμοισι
Πόντον ἐπ' ἰχθυόειν. αὐτὰρ δεκάτη ἐπιβήμεν
Γαίης Λατοφάγων, οἳ τ' ἀνθρον εἶδαν ἔδασιν.
Ἐνθα δ' ἐπ' ἡπίερος βῆμεν, ἃ ἀφυσάμεθ' ὕδαρ.
Ἀἴψα δὲ δειπνον ἔδοντο τοῖς ὅθ' ἀνηυσὶν ἐπείρει.
αὐτὰρ ἐπεὶ σίτοιο τ' ἐπασσάμεθ' ἠδὲ ποτὶ τῷ,
Δὴ τότε ἔγνων ἐπείρως περὶ λυπρὸν ἰόντας,
Ἄνδρες δύο κρήνας, τρέψαντες κήρυχ' ἀμ' ὀπίσσεσθε,
οἳ πνέες ἀνέρες εἰεν ὅππῃ χθονὶ σίτον ἰδόντες.
οἳ δ' αἰψὰ εἰς χέμεν μίγν' ἀνδράσι Λατοφάγοισιν.
οὐδ' ἄρα Λατοφάγοι μῆδον' ἐπείρουν ὀλεθρον
Ἡμετέροισι, ἀλλὰ σφι δόσαν Λατοῖο πάσσαλιν.
τῶν δ' ὅς τις Λατοῖο φάροι μελιηδέα καρπὸν,
οὐκ εἴτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, εἰδὲ νέεσθαι.
Ἀλλ' αὖτ' ἐβόλοντο μετ' ἀνδράσι Λατοφάγοισιν
Λατὸν ἐρεπτόμενοι ἰδρόμεν, νόστιμα λατῆσθαι.
τὰς μὲν ἔγνων ὅππῃ νῆας ἄγον κλαίοντες ἀνάγκη,
Νηυσὶ δ' εἰς γλαφυρῶσιν ὑπὸ ζυγαίᾳ ἱέρους.
αὐτὰρ τὰς ἀλλὰς κελομένην ἐρήρεας ἐταίρους
Σπερχομήρους νηῶν ὅππῃ βασιλεύον ὠκυαίων,
Μηπωλὶς Λατοῖο φάγων, νόστιμα λατῆσθαι.
Ἐνθεν δὲ περὶ πρὸς πλοῖον ἀκαχήμενοι ἦτορ.

Κυκλάς

Κυκλώπων δ' ἴς γαίαν ὑπερφιάλων ἀγέμεισιν
ἴκμεθα. Id est:

Sed quando jam tertiam diem pulvericoma perfecit aurora,
Malis erectis, velisque albis explicatis,
Sedimus: illas ventus gubernatoresq. dirigeant.
Et illas quidem pervenisse in patriam terram;
Sed me unda astusque, circumflectentem Maleam,
Et Boreas abiecit; avocavitque Cytheron.
Hinc itaque novem diebus ferebar diris ventis
Mare per piscosum. decimā tandem die conscendimus
Terram Lotophagorum; qui floridum cibum edunt.
Heic litus conscendimus, & hausimus aquam.
Statimque prandium ceperant celeres apud naveis socii.
Postquam verò cibum gustavimus & potum,
Tunc ego socios pramittebam, ut profecti scitarentur,
Viris duobus selectis, quibus tertium praconem simul adjunxi,
Quinam viri essent in terrā cibum sumentes.
Hi statim digressi venerunt ad viros Lotophagos.
Neque sanē Lotophagi parabant sociis mali quidpiam
Nostris: sed ipsis praebeverunt lotum gustare.
Horum quicumque loti comedisset dulcissimum fructum,
Non jam renunciare rursum voluit, neque redire:
Sed illic volebat, cum viris Lotophagis
Lotum edens, manere, reditusque oblivisci.
Hos igitur ego ad naveis ducens, flentis ob necessitatem,
Navibus in carvis sub transra ligavi attractos.
Ceteros verò jussi jucundos socios
Festinantis naveis conscendere celeres;
Ne quis fortē lotum comedens reditus oblivisceretur.
Illinc igitur ulterius navigavimus, tristes corde;
Cyclopumque ad terram ferocium ac nefariorum
Pervenimus.

A Maleā, Peloponnesi sive Laconiae extimum versūs ortum Solis promontorium, facile se potuisse, ait, & sine aliquo damno in patriam Ithacam reverti; quā ab occidentali erat Peloponnesi parte; ni Boreas ventus inde in Lotophagorum litus eum abripuisset. Hæc Lotophagorum terra qua Orbis parte fuerit, quaeritur. Commentator poëtae Eustathius, de Aeoliis loquens insulis, ita tradit: ὁ μὲν δὲ μιᾶς μένῃ τῇ νήσῳ· ὡς πῶς ἐκ τοῦ ποταμοῦ Φαόν παλάτῃσιν τῷ ποιητῇ, κατὰ καὶ τῶν τῶν Φαιάκων, καὶ τῶν Καλυψίδος, καὶ τῶν Κυκλώπων. Id est: Homerus autem unius tantum meminit insula: quam quidam extra loca nobis cognita à poëta fictam esse volunt: quemadmodum & Pheacum insulam, & Calypsus; item Lotophagos & Cyclopes. Hinc illud Polybii apud Strabonem, ut supra citatum lib. I. πιθανώπρον δὲ φησι τὸ

ἔνθεν δ' ἐν ἡμέρᾳ φερόμεν ὅλοισ ἀνέμοισιν, ἐν βραχεῖ ἀξισήματι δεχόμεν, (οἱ γὰρ ὅλοοι εἰσι δὴ δρόμοι) ἢ ἐξωκαίειν, ὡς ἂν ἐρέων πτόντων (ωρεχῶς). Σωθεῖς δὲ τὸ ἀξισήμα τὸ ἐν Μαλεῶν δὴ Σηλάς εὐδίων διεμυμένων καὶ διεχλίων πενταχθίων, εἰ, φησι, τὸ πείνην ἐν πᾶσι ἐνταῖς ἡμέραις διελύδαται ἰσχυρῶς, ἐκείνης αἱ ἡμέραις ὅτε πλεῖς συμβαίνει εὐδίων διεχλίων πενταχθίων. τίς οὖν ἰστένηεν, ἐν ἡδίας ἢ ἔοδα δὲ περὶ αὐτὸν πνα ἀφ' ἡμέρας εἰς Ἀλεξανδρείαν, ὅντ' ἔξ ἀξισήματ' εὐδίων πλεχμυχλίων. Id est: Probabilius ait esse, hæc verba

Hinc per novem dies jaclabar diris ventis,
de non longinquo itinere accipi, (venti enim diri atque perniciosi non faciunt ad rectum cursum tenendum) quā, extra Oceanum hoc temporis spacio navigatum fuisse, comminisci; perinde ac si secundis ille usus esset ventis. Supputato autem, quod est à Malis ad Colonnas, spatium XXII millium ac 10 stadiorum; si, inquit, hoc eum novem hisce diebus, equali in singulos dies portione, ponamus consecisse; quotidie eum navigasse bis mille ac quingenta stadia, consequetur. atqui, inquit, quis umquam fando accepit, & Lyciā aut Rhodo aliquem biduo Alexandriam pervenisse: quod IIII millium stadiorum est intervallum. Stadia vicies bis mille ac quin-

ac quingenta conficiunt milliaria Romana bis mille octingenta & duodecim, cum passibus 10. stadia verò quater mille millia passuum faciunt 10. Porro Eustatbius suprà scriptis subnectit ista: Ἀλλοὶ δὲ γὰρ ἀπειροβαίως τῆς τοῦ Ἰόντος καὶ περὶ Σικελίαν καὶ ἱταλίαν πεπολασμένοι πῶν ὁδῶσ' αἰπύντες, ἑμὸν τὸς Κυκλωπῶν οἰδοσὶ Λεοντίνους καλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ Λωτοφάγους ὡς τὰ πηκτὴ φασὶν εἶναι τὸς νῦν Ἀκαραγανίους· οἱ δὲ τὸς Καμαρινάους. Hoc est: Alii verò, contrarium ab his sentientes, circaque Siciliam atque Italiani Vlysssem errasse adfirmantes; non tantum Cyclopus agnoscunt eos, qui nunc vocantur Leontini; sed & Lotophagos poëte aiunt esse eos, qui nunc dicuntur Agrigentini: alii verò Camarinensis. Hinc etiam ad Pachynum promontorium adpulisse Vlysssem nonnulli ex antiquissimis tradiderunt mortalibus. unde ad posteriora tempora heic mansit portus & promontorium cognomento Vlyssis; & ibidem Hecate funum & Hecabe cenotaphium, utrumque ab Vlyssse erectum; ut suprà lib. 1 cap. xiiii ostensum. Sed falsò & contra Homericæ narrationis filum, quod post patebit, quum heic ponantur in Leontinorum agro & circa Aetnam Cyclopes, ad quos pervenit Vlysses; de Lotophagis etiam levis istorum auctorum fuerit fides. Potior sanè sit Polybii ac Strabonis sententia: qui, haud dubiè & ipsi antiquiores sequuti auctores, Lotophagos istos Homeri in Meningi ponunt, Syrtis minoris ad Africam insulâ, vulgò hodiè Le Gerbe dictâ. Polybius, lib. 1; de Romanorum classe loquens: Καὶ Λεοντίνους εἰς τὴν Σικελίαν, ἀφ' Ἀκαραγανῶν ἐκτεῦθεν εἰς τὴν Λιβύην. καὶ μὲν οὖν οἱ δὲ περὶ τὴν χώραν, ἐπιδόντο καὶ πλείους ὁδοβάσεις· ἐν αἷς ἔδεν ἀξιόλογον πρᾶξιόν τις, παρερίνοτο πρὸς τὴν τῶν Λωτοφάγων νῆσον, ἣ καλεῖται μὲν Μελίγχι, ἢ μακρὰ δὲ ἀπὸ τῆς μικρᾶς Συρτὸς. Id est: Sublatis velis, in Siciliam trajiciunt: unde mox in Africam proficiscuntur. navigantes autem juxta huius litora, plurimis locis exscensionem faciunt. nulla tamen re memorabili gestâ, ad Lotophagorum insulam, quæ Meninx dicitur, neque longè à Syrti minore abest, deveniunt. Strabo lib. xvii, memoratâ maiore Syrti & Cercinnâ insulâ: Συνεχὴς δὲ εἶναι ἡ μικρὰ Σύρτις, τὴν καὶ Λωτοφάγων Σύρτιν λέγουσι. καὶ ἑκατέρωθεν τὴν Ἀκράν, ποιοῦσιν τὸ ὅμα, συνεχεῖς εἰσι νῆσοι τῇ ἡπείρῳ, ἣ τὰ λεγόμενα Κέρκιννα καὶ ἡ Μήνιγχι, παρέχουσι τοῖς μεγέθεσι. τὴν δὲ Μελίγχα νομίζουσι εἶναι τὴν τῶν Λωτοφάγων γῆν, τὴν ὅφ' Ὀμήρου λεγομένην καὶ δεικνύται ἵνα συμβολῇ, καὶ βομός ὁδῶσ' αἰπύν, καὶ αὐτὸς ὁ καρπός. πολὺ γὰρ ἐστὶ τὸ δένδρον ἐν αὐτῇ τὸ καλεῖσθαι Λωτὸν, ἔχον ἡδίστον καρπὸν. πλείους δὲ εἶναι ἐν αὐτῇ πηλίκων· μία δὲ οἰκονύμη τῇ νήσῳ. Hoc est: Continua est Syrtis minor: quam Lotophagitin Syrtin etiam vocant. Iuxta utrumque promontorium, quæ os efficiunt, insule adjacent continenti; Cercinna scilicet, ante memorata, & Meninx; magnitudine aequales. Meningim Lotophagorum terram esse putant cuius meminit Homerus. & signa quedam inibi exstant, & Vlyssis ara, & fructus ipse. nam lotos arbor crebra in eâ est, fructu suavissimo. Opidula in ipsâ compluria sunt: quorum unum eodem est, quo insula, nomine. Scylax, in Περίπλῳ τὰ ἑξῶς τὴν Σύρτιδος παρειαῖσι Λωτοφάγοι, Λιβύης ἔθνος, μέγας δὲ ὁμάλος τὸ ἐπὶ τὴν Σύρτιδος. ἔπειτα Λωτὸν χερῶν, σίτω καὶ πλῆ. Id est: Quæ extra Syrtim sunt, incolunt Lotophagi, Africa gens, usque ad ossum altera Syrtidis. hi lototuntur pro cibo ac potu. Atque huc jam rectius convenit id, quod Vlysses apud Homerum ait, se à Maleâ promontorio Boreâ vento abreptum ab instituto versùs Ithacam cursu ad Lotophagorum terram; quàm vel externo mari, vel Camarinensi in Sicilia agro Pachynoque promontorio: quidpe quod septentrionalius est ipsâ Maleâ. Atque idem sensisse de Lotophagorum sede eos, qui Aeneæ composuere fabulam, patet ex Virgilii poemate. hic quidpe, circa omnia loca ductans Aeneam suum, circa quæ Homerus suum duxit Vlysssem, ab Eryce monte & Drepano portu, quum Italiani peteret, vento Boreâ sive Aquilone in eadem Africæ loca abreptum narrat. Verba eius, Aeneid. lib. 1, sunt ista:

Talia jactanti stridens Aquilone procella
Velum adversa ferit, fluctusque ad sidera tollit.

Treis Notus abreptas in saxa latentia torquet:
Saxa, vocant Itali medijs quæ in fluctibus Aras;
Dorsum immane mari summo, treis Eurys ab alto
In brevia & Syrtis urget.

Desse Aeneade, quæ proxima litora, cursu
Contendunt petere, & Libyæ vertuntur ad ora.

Qq

Hinc

Hinc narrat, quò pacto Aeneas accesserit Didonem, novam urbem condentem Carthaginem. apud quam quum amore implicitus diutius hæreret, jamque Italia, in quam tendebat, oblivisceretur; jussus tandem à diis abiit ferè invitus. Hinc poëta, Aeneid. lib. 1111:

*At pius Aeneas, quamquam lenire dolentem
Solando cupit, & dictu avertere curas,
Multa gemens, magnoque animum labefactus amore;
Iussa tamen divum exsequitur, classemque revisit.*

Atque hac ipsa etiam de Didonis & Aeneæ amore historiâ lotum Homeri exprimere voluit. Sed & 1111 dierum navigatio à Maleâ hucusque haud male convenit. quidpe quum sit intervallum 10000 ferè millium passuum; Boreæque vi oblectati sint toto eo cursu remiges gubernatorque Vlyssis, ne in meridiem versùs ad propiora Africæ litora abriperentur; vix citiùs eò usque pervenire potuerunt.

Porro ab Africæ litoribus & Carthaginis urbe Aeneas deducitur ad Drepanum portum & Erycem montem; quò jam antea ex Epiro navigans, adpulerat; & unde, amisso patre Anchisâ, quum Italiam peteret, ad Africæ litora abreptus erat. Verba Virgilii, Aeneid. lib. v, hæc sunt:

*Vt pelagus tenuère rateis, nec jam amplius ulla
Ocurrat tellus; cælum undique & undique pontus;
Olli caruleus supra caput adstitit imber,
Noctem hiememque ferens; & inhorruit unda tenebris.
Ipse gubernator puppi Palinurus ab altâ,
Hæu quinam tanti cinxerunt æthera nimbi?
Quidve pater Neptune paras? Sic deinde loquutus,
Colligere arma jubet, validisque incumbere remis;
Obliquatque sinus in ventum; ac talia fatur:
Magnamine Aenea; non, si mihi Iupiter auctor
Spondeat, hoc sperem Italiam contingere cælo.
Mutati transversa fremunt & vespere ab atro
Consurgunt venti: atque in nubem cogitur ær.
Nec nos obniti contrâ nec tendere tantum
Sufficiamus: superat quoniam fortuna, sequamur;
Quoque vocat, vertamus iter. nec litora longè
Fida reor fraterna Erycis, portusque Sicanos:
Si modo ritè memor servata remetiòr astra.
Tum pius Aeneas; Equidem sic pscere ventos
Tamdudum, & frustra, cerno, te tendere contrâ.
Fleste viam velis. an sit mihi gratior ulla,
Quoque magis fessas optem dimittere naveis,
Quàm quæ Dardanium tellus mihi servat Acesten,
Et patris Anchisæ gremio complectitur ossa?
Hæc ubi dicta, petunt portus, & vela secundi
Intendunt Zephyri: fertur cita gurgite classis;
Et tandem læti notæ advertuntur arene.
At, procul excelsò miratus vertice montis
Adventum, sociasque rateis, occurrit Acestes.*

Ad eundem hunc Drepanum portum & Erycem montem Vlyssiem suum deduxisse Homerum, ex narratione eius disertè patet, quæ talis est:

*Αὐτὰρ τὰς ἄλλας κελόμεν ἱερέας ἐπείρας
Σπερχομένους νηῶν ὀπιθαιμένῳ ὠκειάων
Μή πως ἴς, λαπτοῖο Φαγών, νόστοιο λάθηται.
Εἴθεν δὲ πρὸς πῶλον ἀναχέμεναι ἤτορ.
Κυκλάων δ' ἐς γαίαν ἑπερφιάλων ἀθροίσαν
ἴκομεν.
Αἳ οἱ γ' ὑψηλὸν ὄρεον ναῖσσι κάρλιον
Εἴ πωςσι γλαφυροῖσι.*

ΝῆϞ' ἔπειτα λάχεια παρὲκ λιμνῶν πένοντα
Γαίης Κυκλάπων, ἔτε χερδόν, ἔτ' ὀπηλοῦ
Τ' ἄλγεος· ἐν δ' αἶγες ἀπειρίσαι γηράσιν

Ἀγρία. * * *
Οὐ μὲν γάρ πικρή γε, Φέροι δὲ κεν ὄρεα πάντα.
Εἴ μὲν γάρ λειμῶνες αἰὼς πολυὶο παρ' ὄχθας
Τ' ὄρηλοι, μαλακοί.

Εἴ δὲ λιμνὴν ὄρμη, ἢν ἔχρ' αἰσματος ἐστίν,
Οὐτ' εἰωας βαλεῖν, ἔτε πρυμνήσι' αἰάσαι,

10 Ἀλλ' Ὀπιδέσας μείναι χερδόν, εἰσὶ κε ναυτίων
Θυμὸς ἐπ' αἰῶνι, καὶ Ὀπιδέσας αἰῶνι.

Αὐτὰρ ὅττι κέρ' αἰσματος λιμνῶν ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ,
Κρῶνι ὑπὸ πείρας· περὶ δ' αἰγίροι πεφύασιν.

Εἴ γε καὶ πελοποννησίου. * * *
Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ἐλδ' ὄρεσιν ἐγγυὲς ἐόντων,
Καπνὸν τ' αὐτῶν τε Φηγεγγῶν οἶον τε καὶ αἰγῶν.

* * *
Ὡς εἰπὼν, αἰὲν νηὸς ἔειπεν.

20 Ἀλλ' ὅτε δὴ πᾶν χῶρον ἀφ' ἑαυτοῦ ἐγγυὲς ἐόντα,
Εἴ γε δ' ἐπ' ἐχθρῶν αἰῶνι εἰδομένη ἀγρῇ θαλάσσης.
Εἴ γε δ' αἰγῶν ἐν αἰῶνι πελοποννησίου.

Hoc est:

Ceteros verò jussi jucundos socios
Festinanteis navis conscendere celeres,
Ne quis fortè lotum comedens reditus oblivisceretur.
Illinc igitur ulterius navigavimus tristes corde.
Cyclopum verò ad terram ferocium nefariorumq;
30 Pervenimus. * * *

Ipsi verò celsorum mentium inhabitant cacumina,
In speluncis cavis.

Insula hinc parva portui obrenditur
Terra Cyclopum; non propinqua, neque remota;
Silvosa: in qua caprae innumerae nascuntur
Silvestres. * * *

Neque enim maligno solo est. sed ferret tempestiva omnia.
Insunt quidpe prata ad litus maris cani,
Irrigua, mollia. * *

40 Estque portus in eà opportunus; ut non opus funibus sit,
Neque ancoras ejicere, neque rudenteis alligare:
Sed qui adpulerint, manere aliquamdiu possint, donec nautarum
Animo libeat, & adsiraverint venti.

Ceterum ad initium portus fluit limpida aqua,
Ions sub specu: circum autem populi nascuntur.

Huc adpulimus. * * *
Cyclopumque ad terram prospicimus: qui propè erant.
Fumumque, ipsorumque murmur oviumq; & caprarum.

50 Sic fatus, navim conscendi.

Sed quum jam in locum pervenimus propinquum;
Heic in extremâ parte speluncam vidimus prope mare,
In qua vir habitabat ingens.

Heic quid egerit Ulysses, breviter ita recenset Ausonius in Perioclâ eiusdem lib.
VIII: Mox [exponit, ut] ad Cyclopum insulam, quæ Lotophagis adiacet, cum unâ nave
processerit; eâque sedulo occultatâ, ipse cum duodecim sociis in antrum Polyphemi penetraverit:
qui cruentis dapibus expletus, quas eade sociorum eius instruxerat, vino etiam, quod Ulysses
ingesse-

ingesserat, temulentus, quum in somnum procubisset, ab Ulyxe cecatus, pœnas immanitatis persolvit. Hoc Polyphemi antrum fuisse in Eryce monte; Ulyssesque è Lotophagorum litore in unam ex tribus Aegadibus insulis, nomine Αἰχόδου, id est, Caprariam adpulisse, atque hinc in objectum ei portum Drepanum; supra huius lib. 11 cap. xv ostensum est. Hinc igitur Aeneia fabula auctores, ad eundem montem eundemque portum Aeneam quoque ab Africa litore deduxerunt. Quod autem Ulysses ait, ex istâ caprarum insulâ se murmur Cyclopum eorumque ovium & caprarum, in montis speluncis stabulantium, audivisse, id poëtico more confinxit Homerus, passim falsa, ut Strabo ait, veris intermiscens. sic scilicet postea, Odyss. lib. xii, ingenti mendacio tam angustum dixit esse fretum Siculum, uti à Cæny 13 Italiae promontorio Pelorum Siciliae jaculo contingere possis: quum passus, ut lib. i cap. v ostensum, intercedant 1010. Illi poëtæ interpretes, licet antiquissimi, ut lib. i cap. 11 adnotatum, immensum errarunt, qui Ulysses, è Lotophagorum terrâ navigantem, ad Aetnam montem adpulisse tradiderunt. primum enim non observarunt, quod poëta, quoties Ulysses suum tranquillo mari & procul tempestatum abreptionibus facit navigantem; ut è Lotophagorum terrâ in Caprarum insulam, hinc in Aeoliam, inde ad Læstrygonas, ac tandem ad Circen; ubique uritur istis verbis; Ἐὐθεν δὲ πρὸς τῶν πωλείων. id est; Hinc ultra five profusus, ἐς πύμπεδοιεν, navigavimus. Illi enim, five in Meninge insulâ, five in Agrigentino agro, seu denique in Camarinensi circa Pachynum ponant Lotophagos; tamen 10 hinc non profusus, sed retrorsus ad Aetnam, atque hinc rursus retro circum Pachynum & maiorem insulâ partem ad Aeolias insulas deducunt. quod planè ab Homeri mente abhorret. Secundò non observarunt, ante Aetnæ litora, imò ante omne hoc orientale insulâ latus, insulam eiusmodi esse nullam, qualem Caprariam insulam poëta describit. Apud Strabonem equidem, lib. i, ita scriptum est: Ἐργαδίνης δὲ Ἡσιόδου μὲν εἰκάζει πεπυσμένον πρὸς τῆς Ὀδυσσεύς πλάνης, ἐπὶ κατὰ Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν γινώσκων, πρὸς δὲ πάντα τῇ δόξῃ, μὴ μείνεν τῶν ὑφ' ὁμῆρου λεγομένων μενηδαι, ἀλλὰ καὶ Αἰτνῆς καὶ Ὀρτυγίας τὸ πρὸς Συρακούσας νησίς, καὶ Τυρηνίων. Id est: Eratosthenes Hesiodum conjicit, quum is accepisset de Ulyssis circa Italiam ac Siciliam errore, fidemque huic opinioni haberet; non eorum modò fecisse mentionem, quæ Homerus commemorat; sed 13 & Aetnæ, & Ortygiæ, quæ exigua jacet apud Syracusas insula, & Tyrihenorum. Ergo hic primus Ulysses ad Aetnam deduxit, centum circiter annis Homero posterior. Atque apud Aetnam quidem posterius eum Læstrygonas adisse putavit in Leonitino Catanenique agro; ut ex Eustathii supra scriptis colligere est: prius verò apud Ortygiam, è Lotophagorum terrâ adveniens, Cyclopa. unde etiam illud hausit in Idyllio v 11 Theocritus:

Ἄρα γὰρ περὶ τῶν τὸν ποταμὸν, τὸν πῶς Ἀνάτω,
τὸν καρπὸν Πολύφαμον, ὃς ὄρεσι λάας ἔβαλλε,
τοῖον νέκταρ ἔπεισε κατ' αὐλίας ποσὶ χορεύουσι;

Hoc est:

Num pastorem illum olim ad Anapum,
Fortem illum Polyphemum, qui in montibus saxa torquebat,
Tale nectar morit, ut per stabula pedibus salaret?

Hesiodum, cur Ortygiam intellexerit insulam, hæc verba Homeri movisse videntur:

Εἴη δὲ λιμὲν Δόρυμ, ἢ ἐξέω πείσματις ἔσιν
οὐτ' ὄνας βάλλειν, ὅτε περὶ νηυσὶ ἀνάτω.

Id est:

Portus in eâ est opportunus; ut non opus sit funibus;
Neque ancoras ejicere, neque rudenteis alligare.

Quod ille de minore Syracusarum five Laccio portu intellexisse potuit. nam in maiori portu aut ancoris opus erat, aut si ad litus propius accederes, funibus. At in minorem portum minùs jam quadrabunt ista:

Αὐτὰρ ὅππῃ κρείττερον λιμὲν ῥέει ἀγλαὸν ὕδωρ,
κελύκη ὑπὸ πτερύγεσσιν.

Id est:

Id est:

Ceterum ad initium portus fuit limpida aqua,
Fons sub specu.

Quod ille tamen de Arethusâ haud dubiè accepit fonte. At in eandem Orty-
giam quomodò jam quadrabunt hæc:

ΝῆϞ Ⓞ ἔπειτα λάχεια παρὲν λιμνῆς τελευταί
Γαίης κυκλώπων, ἔτε χεδόν, ἔτ' ἀποτληοῦ.

Κυκλώπων δ' ἔς γαῖαν ἐλδ' αὖτις ἐγγυὲς ἐόντων,
Καπόν τ', αὐτῶν τε φθογγῶν οἶων τε καὶ αἰγῶν.

Hoc est:

Insula hinc parva portui ostenditur
Terra Cycloppum, neque prope neque longè sita.

Cycloppum autem ad terram propositum, qui prope erant;
Fumumque, ipsorumque murmur, oviumque & caprarum.

Nam Ortygia angustissimo à continenti separata fuit euripo; ut hodièque adpa-
ret, & ex antiquis auctoribus docuimus suprâ lib. I cap. xii. ita, ut parum tutum
Vlyssi in hanc à continenti fuisset à Polyphemi irâ effugium. Sed neque hoc in

20 eam congruit:

Τ' ἡέος· ἐν δ' αἰγῆς ἀπειρέσιαι γαῖαισιν
Ἀγρίαι. * * *
Οὐ μὲν γὰρ κακὴ γῆ, φέροι δὲ κεν ὄρεα πάντα.
Ἐν μὲν γὰρ λειμῶνες ἀλδὲ πολλοὶο παρ' ὄχθας
Τ' ὄρηλοι, μαλακοί. μάλα κ' ἀφ' ὧν ἀμπελοὶ εἶεν.
Ἐν δ' ἄροσις λείη· μάλα κεν βαθὺ λήϊον αἰεὶ
Εἰς ὄρεας ἀμῶν· ἔπειτα μάλα πᾶρ ἔσθ' ἔδρας.

Hoc est:

Silvosa: in qua caprae innumerae gignuntur
Silvestres. * * *
Neque enim maligna est. sed ferret tempestiva omnia.
Insunt enim prata ad litus maris cani
Irrigua ac mollia. atque in primis perennes vites forent.
Estque in eâ facilis aratio; & profundus segetum campus semper
Suo tempore meteretur: quando valde pingue solum est.

Hæc sanè maiori insulâ, quàm Ortygia est, conveniunt. in Aegusam verò nostram
sive Caprariam, ante Erycem montem & Drepanum portum; cùm ista tùm superio-
ra omnia omnibus numeris ac partibus congruunt. unde etiam Aeneæ fabula, ut
antè dictum, eodem à Carthaginienſi litore tracta fuit.

40 Sequitur itaque poëta Homerus ita in ipso fine lib. vii & principio lib. x:

Ἐΐθεν δὲ ποσειδάων πᾶσι θεοῖσι, ἀκαχήμενοι ἦτορ,
Ἀσμεῖοι ἐκ θανάτῳ, φίλεις ὀλέσαντες ἐπύρρως.
Αἰολίῳ δ' ἔς νῆσον ἀφικόμεθ'· ἔνθα δ' ἔναιεν
Αἰὼλ Ⓞ ἱπποδάμης, φίλ Ⓞ ἀθανάτοισι θεοῖσι
Πλωτὴ ἐν νῆσῳ.

Id est:

Hinc ultra navigavimus, tristes corde,
Lati ex morte evitatâ, postquam caros amissimus socios.
In Acoliam autem pervenimus insulam: ubi habitabat
Aeolus Hippotades, carus immortalibus diis,
Natanti in insulâ.

Heic quid egerit, compendiosè ita enarrat Aufonius, in Periochâ Odyss. lib. x:
Hinc refert Acoliam se fuisse pervectum; donisq; donatum ab Aeolo, rege ventorum. qui, omni-
bus comiter præbitis, quò securior navigaret, ventos etiam dederit utre conclusos. utque, quum
jam Ithacæ propinquaret, refusus sit in soporem: sociique eius, opes aliquas in scorto inesse existi-
mantes, dormiente ipso vincula dissolverint: adversisque flatibus ab ipsâ patriâ jam sint relati.
inde ut ad Antiphaten Lastrygonasque delatus sit. Ipse Homerus:

Qq 3

Δωκε

Δῶκε δέ μοι δέρας ἀσπὸν βοῶς ἐννεόροιο.
 Ἐνθα δὲ βυκλῶν αἰέμων κατέδρασε κέλευθα.
 Νῆϊ δ' ἐν γλαφυρῇ κατέδει μέρμηδι Φαιήνῃ
 Ἀργυρεῇ, ἵνα μὴ τι πῶς παύσῃ ὀλίγον περ.
 Αὐτὰρ ἐμοὶ πολὺν Ζεφυρὸν παρήκεν αἰῶνα.
 Ἐγὼ μάρ ῥαδ' ὁμῶς πλεερόν νύκτας τε καὶ ἡμῶς
 Τῇ δεκάτῃ δ' ἤδη ἀνέφαινετο πατρὶς ἀργεῖα.
 Καὶ δὴ πυρπολέοντας ἐλδ' ὀστομῶν ἐγγυὺς ἐόντας.

Ἀσπὸν ῥαδ' ἄσπασαν· αἰεμοὶ δ' ἐκ πάντες ὄρασαν.
 Τὸς δ' αἰψ' ἀρπύξασσι φέρον πνέοντα θυέλλα
 Κλαίοντας, γαίης δ' ὀπὸ πατρὶδος.

— Οἱ δ' ἐφέροντο κακῇ αἰέμοιο θυέλλῃ
 Αὐτίς ἐπ' Αἰολίῳ νῆσον.

Hoc est:

Dedit autem mihi excoriatum utrem bovis novennis,
 In quo procellosum ventorum ligavit flatum.
 Ego navi in cavā adligavi funiculo splendido,
 Argenteo: ne paululum quidquam praeferaret.
 Cateiūm flatum Zephyri mihi immisit, ut faret.
 Per novem dies continuō navigavitis nocte dieq;
 Decimā verō jam adparebat patria tellus.
 Et jam, qui facies praeferebant, vidimus prope exsistenteis.

Utrem solverunt: ventique omnes eruperunt.
 Illosque statim furens ferebat in pontum procella,
 Flenteis, terrā à patriā.

— Illi autem ferebantur malo venti turbine
 Rursus ad Aeoliam insulam.

En, ex hoc jam iterum loco manifestè adparet, in interno eum vagatum esse mari, non extra Columnas in Oceano. unde nullā ratione VI IIII dierum noctiumque spatio, nisi ventorum alis per aërem vectus, in Ithacam, quæ inter Acarnaniam & Peloponnesum juxta Cephaleniam vulgò nunc dicitur *Valle di Compare*, deferri potuit. At ab Aeoli sive Liparā insulā circum Siciliam (per fretum enim non, nisi à Circe postea dimissus, navigavit) ad Ithacam usque tantumdem ferè spatii est, quantum à Maleā ad Menigin. Quòd autem unā eadēque tempestate ab Ithacā ad Aeoliam circum Lilybaeum promontorium delatus sit, id fortè fabulosum ac manifestè confictum videri poterit. quamquā haud discretè id adfirmat poeta: variique potuerint eo spatio flasse venti. Cæterū hic quoque ad imitationem Homeri conficta videtur navigatio Aeneæ. hic quidpe, quū jam plurimam longinqui itineris partem ab Ilio juxta Thraciam, Peloponnesum, Epirum, Italix partem, quæ Ionio adluitur mari, item Siciliæ orientale ac meridionale latus ad Drepanum usque & Erycem, emensus esset, jamque minimum abesset, quin in exoptato tandem atque à diis sibi dato Latio copias exponeret; ventorum vi ab reliquo itineris cursu retro in Africum litus actus fuit: moxque ad eundem Drepanum portum montemque Erycem rediit. unde tandem in Latium deVectus est. Sed & juxta Aeolias insulas ipsum navigasse, refert Ovidius, *Μεταμορφώσεων* lib. xiii, his verbis:

Scylla loco mansit. quūque est data copia primum,
 In Circes odium sociis spoliavit Ulysem.
 Mox eadem Teucras fuerat mensura carinas;
 Nipriū in scopulum, qui nunc quoque saxeus exstat,
 Transformat foret. scopulum quoque navita vitat.
 Hunc ubi Troiana remis avidamque Charybdin
 Evictæ rates, quū jam prope litus adessent
 Ausonium, Iliacas vento referuntur ad oras.
 Excipit Aeneam illic animoque domoque
 Non bene dissidium Phrygiæ latravit mariti.

Sidonius

Sidonis: inque pyrâ, sacri sub imagine factâ,
Incubuit ferro; deceptaque decipit omneis.
Rursus arenosæ fugiens novæ mœnia terre,
Ad sedes Erycis fidumque relatus Aesten,
Sacrificat; tumulumque sui genitoris honorat.
Quasque rateis Iris Iunonia penè cremârat,
Solvit: & Hippotade regnum, terrasque calenti
Sulfure fumantis Acheloidumque relinquit
Sirenum scopulos: orbataque præside pinus
Inarimen Prohytenque legit, sterilique locatas
Colle Pythecusas, habitantium nomine dictas.

10

Hinc etiam illud, quod de Aluntii, Acoliis insulis objecti opidi, conditore narrat
Dionysius Halicarnassensis, dicto lib. 1. Εἰ δὲ βεβρωτοῦ Δαίμονι τὸν Ἰόνιον, ἡγεμόνας
ἔχοντας τὴν ναυτιλίαν, οἱ σιωπῶντες αὐτοῖς ἐβλήθησαν, σιωπῶντες αὐτοῖς τὴν σιωπῶντι τῷ
καὶ αὐτῶν οἱ μὲν πλείους, ἐπειδὴ σιωπῶντες εἰς Ἰταλίαν ἀφικέτο, ἐπὶ οἷς αὐτοῖς ἀνεκρίθη-
σαν. Πάτρων δὲ περὶ αὐτῶν Αἰνείας κρινεῖν τὴν δαίμονος, καὶ σιωπῶντες τῶν φίλων, ὑπε-
μειναν ἐν τῷ σέλι. ὅς ἐννοίᾳ φασὶν ἐν Ἀλυντίῳ κατακτείναν τὴν Σικελίαν. Hoc est: A Burthoto,
Epiri opido, Ionium sinum trajiciunt, diæstorilus navigationis aliquot, qui se ultro comites
addiderant; adjunt etiam Patrone Thurio cum suis. Horum plerique, postquam exercitus in
20 Italiam pervenit incolumis, retro, unde venerant, reverterunt. Patron, ab Aeneâ persuasus, ut
una in coloniam iret, & quidam ex eius sociis, manserunt in classe. quos nonnulli aiunt sedes
fixisse in Aluntio Sicilia opido.

Porro ab Aeolo quum non reciperetur reversus Vlysses, ad *Lastrygonas* hinc na-
vigavit; inde ad *Circen*. Verba poetæ, dicto *Odyss.* lib. x hæc sunt:

Ὡς εἰπὼν, ἀπὲρ πηπὲ δόμων βαρεία στενάχοντα.
Εἴθεν δὲ πρὸς τῶν πλείων κλαυθρόν τε καὶ ἡμῶν.
Εἴθημαρ μὲν ὁμῶς πλείων νύκτας τε καὶ ἡμῶν.
Εἴδοματ' ὅτ' ἐκμεῖδα λαῶν αἰπὴν πολίσθρον
τὴν ἐπὶ πύλον Λαιερύγονων.
30 Εἴθ' ἐπεὶ εἰς λιμένα κλυτὸν ἤλθον, ἐν περὶ πέτρῃ
Ἥλιβατοῦ περὶ χηρῆς Δαίμονος αἰμωπῶν.
Ἀκτὴ δὲ πρὸς ἑλκὸς ἐκείνην ἀλλήλῃσιν
Εἴν σῶμα πρὸς χερσὶν· δεξιῇ δὲ εἰσοδὸς ἐστίν.
— Οὐ μὲν γὰρ ποτ' ἀέξετο κύμα γ' ἐν αὐτῷ,
οὔτε μέγα ἔτ' ὀλίγον.
Εἴτω δὲ σκοπιῶν ἐς πεισιπλόοντα ἀνελθόν.
Εἴθ' αὖ μὲν ἔτε ἑσὼν ἔτ' αἰσθῶν φαίνεται ἔργα,
Καπνὸν δὲ οἷον ὁρῶν δὴ πρὸς χηρὸς αἰδομένο.
40 Δὴ τίτ' ἐγὼν ἔβραχ' ἐπὶ πρὸς πρὸς ἰόντας,
οἵπινες αἰετὲς εἰν ὅττι χηρὸν σίτον ἔδοντες.
οἱ δὲ ἴσων ἐκβαίνοντες λείων ὁδὸν, ἥπερ αἰμαζαί
Ἀσπὶ δὲ ἀφ' ὑψηλῶν ὀρέων κατακτείνον ὕλην.
Κεῖρ δὲ ἐξυμῶν τε πρὸς ἀσπερ ὑδρὸς ὀκνη,
Θυγατρὶ ἐχθρῇ Λαιερύγονι· Ἀνὴρ δὲ ἄλλος.
Ἡ μὲν αὖ ἐς κλέων κατακτείνον καλλιρέεθρον
Ἀρκαίον· εἴθεν γὰρ ὕδαρ πρὸς τὴν ἀσπὶ φέρεσκον.

φύτων ἴφθιμοι Λαιερύγονες ἀλλοθεν ἄλλοι,
Μυρταί, οἷα ἀνδρεσσιν εἰσώτες, ἀλλὰ γίγασιν.

50

Εἴθεν δὲ πρὸς τῶν πλείων.
Αἰαίον δὲ ἐς νῆσον ἀφικέμεθ'· εἴθ' αὖ ἐν αἰε
Κίρκῃ.
Εἴθ' αὖ ἐπ' ἀκτὴς νῆι κατακτείνοντα σιωπῇ
Ναύλοχον ἐς λιμένα.
Καρπαλίμως πρὸς τὴν ἀντίον ἐς πεισιπλόον,
Εἴ πως ἔργα ἴδοιμι βροτῶν, ἐν περὶ τε πύρρῳ.

Qq 4

Εἴτω

Ἐς τὴν Ἰ, σκοπιῶν ἐς πανταλίοσαν αἰελθών.
 Καί μοι εἰσέειτο καπνὸς δ' ὁπ' ἡνὸς θυροδείης,
 Κίρκης ἐν μετάρσι, διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλιν.

Α' καὶ ὅτε δὴ σχεδὸν ἦα κίων νεὸς ἀμφιέλιος,
 Καὶ τὸ π' τίς με θεῶν ὀλοφύρατο μοῦνον εὐνέει,
 Ὅς ῥά μοι ὕψικερων ἔλαφον πέραν εἰς ὁδὸν αὐτῶν
 ἦ κεν ὁ μὲν π' ἑταίμονδε κατήϊεν ἐκ νόμου ὕλης.

Εἶδον γάρ, σκοπιῶν ἐς πανταλίοσαν αἰελθών,
 Νῆσον, τὴν πέρα πόντος ἀπείρατος ἐστ' ἀνέωται.
 Αὐτὴ δ' ἡ χαμαλὴ καίτοι, καπνὸν δ' ἐν μέσῳ
 Ἐδραχθὲν ὀφθαλμοῖσι διὰ δρυμὰ πυκνὰ καὶ ὕλιν.

Βῆ δ' ἰέναι, ἅμα τῷ γε δύνω καὶ εἴκω ἐταίροι.
 Εὐρον δ' ἐν βήσῳσι πτυγμύρα δ' αἰμαλὴ Κίρκης
 Ξεστῶσι λάεσι, περὶ σκέπη ἐνὶ χώρῳ.

Hoc est:

Sic fatus, dimisit ex adibus graviter spirantem.
 Hinc verò ulterius navigavimus, tristes corde.
 Sex dies continuò navigavimus nocte dieq;
 Septimà verò venimus Lami ad excelsam urbem,
 Longè distanteis portas habentem Lestrygoniam.
 Ibi postquàm in portum inchoatum venimus, quem circum petra
 Excelsa erat, contiguè utrimque:
 Litora autem prominentia, aduersa sibi invicem,
 In ostia procurrunt. angustus autem est introitus.

— Numquàm enim attollitur fluctus in ipso

Neque magnus neque parvus.
 Stabam verò speculà excelsà conscensà.
 Ibi neque boum neque hominum adparebant opera.
 Fumum solummodo videbamus à terrà sese attolentem.
 Socios igitur pramisi, ut profecti sciscitarentur
 Quinam homines essent in eà terrà panem edentes.
 Illi verunt, egressi in planam viam, qua currus
 Ad urbem ab excelsis montibus deducunt ligna.
 Puella verò obvii facti sunt ante urbem aquam petenti,
 Filia fortis Lestrygonis Antiphata:
 Quae ad fontem descenderat limpidum
 Artaciam. hinc quidpè aquam ad urbem ferebant.

Ibant fortes Lestrygones aliunde alius,
 Innumeri; non hominibus similes, sed gigantibus.

Hinc ulterius navigavimus.
 Ae.eam autem ad insulam pervenimus: ubi habitabat
 Circe.

Haec verò ad litus devenimus navi clām,
 Navium capacem in portum.
 Celeriter ab navi adscendi in speculam;
 Sicubi opera viderem mortalium, vocemque audirem.
 Stabam autem speculà praeceptà conscensà.
 Et mihi adparebat fumus à terrà lata,
 Circes in adibus, per arbores densus & silvam.

Sed quando jam valde prope navim eram utrimque agitatam.
 Tunc certè aliquis decorum me misertus est, solum existentem:

Qui

*Qui mihi excelsis cornibus cervum magnum in viam ipsam
Misit; qui ad flumen descendebat ex pascuis silva.*

** * * * **
*Vidi enim, ubi speculam excelsam adscendi,
Insulam, quam pontus immensus circumdat.
Ipsa verò humilis jacet. fumum verò in medio
Vidi oculis per densas arbores & silvam.*

** * **
*Festinabat igitur ire; & unà cum eo XXXII socii.
Inveniebant autem in convalle edificatam domum Circes
Politis lapidibus, conspicuo in loco.*

10

Hæ Læstrygonum Circesque sedes quum dispectu forent perquam difficiles, nonnulli poëtæ interpretes Læstrygonas posuere in Leontino agro: ea haud dubie ratione, quod similes dicuntur fuisse gigantibus: quos illi intelligebant Cyclopas apud Aetnam montem: qua de re plura attulimus supra, lib. I. cap. II. Sed satis absurdum atque ineptum fuit, Vlysem primò à Maleà ad Camarinensem vel Agrigentinum agrum deducere; ubi Lotophagos isti posuere; mox inde ad Aetnam; hinc verò ad Aeoli insulam; atque inde in Ichacæ conspectum: hinc iterum ad Aeoli insulam, atque hinc rursus ad Aetnam sive Leontinos agros; & inde demum nescio ad quam Circes insulam. Alii verò, decorum fabulæ ordinemque navigationis diligentius observantes, Læstrygonas posuere in Italiâ ad Formianum litus; ipsum opidum Formias Lami facientes sedem; ut in opere de Italiâ ostensum est. Et huc respexisse etiam Aeneidæ fabulæ constructores puto. nam Virgilius Aeneam à Cimmeriis, qui apud Cumas Campaniæ credebantur esse, primùm ad Caietam, quæ Formianum sinum ab occasu claudit, atque inde ad Circaum montem navigantem facit. Verba eius sine Aeneid. lib. VI sunt ista:

*Tum se ad Caietæ recto fert litore portum.
Ancora de provà jactitur; stant litore puppes.*

Et initio lib. VII:

30

*Tu quoque litoribus nostris Aeneia nutrix,
Aeternam moriens famam Caieta dedisti:
Et nunc servat honos sedem tuus.*

** * **
*Proxima Circae raduntur litora terræ;
Diræ inaccessos ubi Solis filia lucos
Adsido resonat cantu; tectisque superbis
Vrit odoratum nocturna in lumina cedrum.
Hinc exaudiri gemitus, iraque leonum,
Vincla recusantum, & serâ sub nocte rudentum:
Setigerig, sues, atque in præsepibus ursi
Savire, ac formæ magnorum ululare luporum:
Quos hominum ex facie dea serâ potentibus herbis
Induerat Circe in vultus ac terga ferarum.
Quæ ne monstra pii paterentur talia Troës,
Delati in portus, non litora dira subirent,
Neptunus ventis implevit vela secundis;
Atque fugam dedit, & præter vada fervida vexit.*

40

** * **
*Atque heic Aeneas ingentem ex aquore lucum
Prospicit. hunc inter fluvio Tiberinus amano
Verticibus rapidis & multâ flavus arenâ
In mare prorumpit.*

50

Et de eadem Aeneæ Vlyssisque navigatione ita Ovidius, dicto Μετεωροφώτῳ
lib. XIII:

*Talia convexum per iter memorante Sibyllâ,
Sedibus Eubœicam Stygiis emerfit in urbem
Troius Aeneas sacrisque ex more litatis,*

Litora

Litora adit, nondum nutricia habentia nomen.
 Heic quoque subliterat post tædia longa laborum
 Neritius Macareus, comes experientis Vlysei.
 Desertumque olim medus in rupibus Aetna
 Noscit Achemaniden.

Hinc postea Macareus Athæmenidi recitat, qua ratione ad ea litora adpulerit cum Vlyse.

Aeolon ille refert Tusco regnare profundo,
 Aeolon Hippotaden cohibentem carcere ventos:
 Quos bovis inclusos tergo (memorable munus)
 Dulichium sumsisse ducem, flatuque secundo
 Lucibus isse novem, & terram adspexisse petitam.
 Proxima post nonam quum sese Aurora moveret,
 Invidia socios predaque cupidine captos,
 Esse ratos aurum, demsisse ligamina ventu:
 Cum quibus isse retro, per quas modo venerat undas;
 Aeolique ratem portus repetisse tyranni.
 Inde Lami veterem Lastrygonus, inquit, in urbem
 Venimus: Antiphates terrâ regnabat in illâ.
 Misus ad hunc ego sum, numero comitante duorum.
 Vixque fugâ quesita salus comitique mihi que:
 Tertius è nobis Lastrygonus impia tinxit
 Ora cruore suo. fugientibus inflat, & agmen
 Concitat Antiphates. cœunt, & saxa trabeisque
 Conjiciunt; merguntque viros, merguntque carinas.
 Vna tamen, quæ nos ipsumque vehebat Vyssem,
 Fugit: & amissâ sociorum parte dolentes
 Multaque conquesti terris allabimur illis,
 Quas procul hinc cernis. procul hinc (mihi crede) videnda,
 Insula visa mihi, tuque, ô justissime Troum
 Nate deâ (neque enim finito Marte vocandus
 Hostis es, Aenea) monco, fuge litora Circes.

Narrat hinc reliqua ex Homero, ut ad Circen ab Vlyse missi socii in feras veneficiis conversi fuerint. Hinc igitur patet, veteres illos Homeri interpretes Lastrygonum posuisse sedem in Formiano agro. qua de re plura mihi dicta in descriptione harum orarum. Hinc illud Horatii, Carm. lib. III, odâ XVII, ad Aelium Lamiam:

Aeli, vetusto nobilis ab Lamo;
 Quando & priores hinc Lamias ferunt
 Denominatas, & nepotum
 Per memores genus omne fastos,
 Auctore ab illo ducis originem,
 Qui Formiarum mania dicitur
 Princeps & innantem Marica,
 Litoribus tenuisse Lirin;
 Latè tyrannus.

Plinius, lib. III, cap. v: Caieta portus: opidum Formia, [antea] Hormia dictum; ut existimavere, antiqua Lastrygonum sedes. At Strabo, lib. VI: φορμιάς λακωνικόν κλισμα εἶναι, ὅθεν καὶ λεγόμενον ποσειδών, διὰ τὸ εὐορμον. Id est: Formia Lacorum opus, prius Hormia dicta fuere, ob litoris ad excipiendas navis opportunitatem. Certè Homerus Lastrygonum urbem non litoralem facit, sed à mari remotam. nec ea portus descriptio huc ad Formias convenit. Proinde finxisse eum ea specie portum credibile est, vel aliam alicubi oram intellexisse. Atque hæc videtur ratio fuisse cur quidam Circen & Sirenes in Sardinia Corsicæque posuerint. Marcianus Heracleensis, in Orbis descriptione:

Εν τῷ πόρῳ κοῖνται δὲ γῆσι πελάγια

κύρη

Κύρον τε καὶ Σαρδῶν, μέγιστη λεγομένη
Μελίτη Σικελίαν νῆσον· αἱ τε πρὶν ποτα
Σειρηνίδες Κίρκης τε νῆσσοι λεγομένηαι.

Id est:

In freto jacent insula alto
Corfica & Sardinia: maxima dicta
Secundum Siciliam insulam: quæ quondam
Sirenides & Circes insule adpellatae.

- Sed rebus veris multa heic etiam figmenta, induxisse Homerum, patet vel ex eo,
10 quod Vlysssem introducit, adfirmantem, se ex altâ rupe vidisse *insulam humilem, mari immenso cinctam*: in quam tamen mox sine navi misit socios. Plinius, dicto lib. III: cap. v: *Circeii, quondam insula, immenso quondam mari circumdata; ut creditur Homero: at nunc planitie*. Rectius Strabo, lib. v: *Μελίτη ἡ Ἀντίον τὸ Κιρκαιὸν ἐστίν, ὅρα νησιάζον θαλάττην καὶ ἔλκεον*. Id est: *Post Antium est Circeus mons: quem mare atque paludes in insule speciem cingunt*. Et Servius, in Virgillii Aeneid. lib. I: *Qui nunc Circeus mons à Circe dicitur, aliquando, ut Varro dicit, insula fuit, nondum siccatis paludibus, quæ eam dividebant à continenti*. Ea sanè eius etiam nunc facies est, cùm è mari tùm è terrâ procul visentibus, uti insula esse ignaris credatur. Tale quid quum audivisset de eo Homerus; reliquum illud de immenso mari poetico more adfinxit.
20 Nomen verò *Circes* jam Homeri tempestate clarum atque celebre in his locis fuisse, haud equidem ego dubitaverim, quando apud Hesiodum, qui centum annis, ut antè dixi, Homero fuit posterior, ita in fine de Generatione deorum legitur:

Κίρκη δ' Ἡελίος θυγάτηρ Ἵπεριονίδαο
Γένεατ' Ὀδυσσεὺς καὶ Λαοσίφρονος ἐν Φιλότῃ
Ἀργεῖον ἠδὲ Λατῖνον ἀμύμονα τε κρατερὸν τε.
Οἱ δὲ τοὶ μάλα τῇλε μυχῶν νῆων ἱερῶν
Πᾶσιν Τυρρηνίοισιν ἀνακλυτῆσιν ἀνέσσον.

Hoc est:

Circe verò Solis filia, filii Hyperionis,
Peperit Vlyssis ærumnosi in amore
30 Argium atque Latium inculpatum fortemque:
Qui sanè valdè procul in recessu insularum sacrarum
Omnibus Tyrrhenis valdè inclitis imperabant.

Hinc etiam Dionysius Halicarnassensis, dicto lib. I: *Ξεναγόρας ὁ συγγραφεὺς ὁ δυνάτωρ καὶ Κίρκης υἱὸς ἦν Ἰνδῶν Φησὶ τρεῖς, Ῥώμιον, Ἀντίον, Ἀρδεῖον. οἰκίσαντας δὲ τρεῖς πόλεις, ἀφ' ἑαυτῶν ἰδέσθαι πῶς κλήμασι τὰς ὀνομασίας*. Id est: *Xenagoras histori: us Vlyssis & Circes treis ait fuisse filios, Romum, Antiam, Ardeam: qui conditis tribus opidis à se nomina imposuere*. De cætero apud Melam, lib. I: cap. VII hæc leguntur: *Circa Siciliam in Siculo freto est Aæce; quam Calypso habitasse dicitur: Africam versus Gauclos, Melita, Cosura*. Atqui
40 Aæcea erat eadem, quæ pestea *Circeus* mons in Latio Italiæ. Homerus, dicto Odyss. lib. x:

Διαίτῳ δ' ἐς νῆσον ἀφικόμεθ' ἐνθα δ' ἔναει
Κίρκη.
Id est:
Aæceam ad insulam pervenimus: ubi habitabat
Circe.

Scilicet, quum Calypso in Siculi freti seu pelagi insulâ Ogygiâ, sive Melitâ, habitasse diceretur, ut superiori capite docui; eademque nonnullis haberetur & Circe; geographus iste noster utrumque locum confudit. Hesiodus equidem cum aliis disertè inter Calypso & Circen distingvit. superioribus quidpe ista con-
50 tinuò connectit:

Ναυσίθοον δ' Ὀδυσσεὺς καλὴν δὲ δῖα θεῶν
Γένεατ', Ναυσινόον τε, μίγχεσ' ἐρετῇ Φιλότῃ.

Hoc est:

Nausithoou verò Vlyssis Calypso præstantissima dearum
Peperit, Nausinoumque, mixta grato amore.

At pro unâ eademque deâ sive nymphâ nonnullis antiquissimis mortalibus habitasse duo ista nomina, præter haud leve illud ex Melâ argumentum, manifestis-
simo

fimo etiam documento est *Aufonium* gens, apud *Circeum* montem quondam incolens; ut in *Italiae* opere ostensum. de qua ita *Marcianus Heracleensis*, ἐν Περικλήσει.

Εἰσὶ δ' ἐπαύω ῥοδὸν Ἰπείρασιν Ὀμβροῖς,
 Οὓς ἄριστον ὁ καὶ Κίρκης Ὀδυσσεὶ ἡρώδῃ.
 Λατῖν, Αὐσονές τε μεσσηγιον τόπων
 ἔχοντες, Αὐσων ἐς συνοικίαν δοκεῖ,
 Ὀδυσσεὺς πᾶσι καὶ Καλυψίδες ἡρώδῃ.
 Ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις δὲ ῥώμη ἐστὶ πόλις.

Hoc est:

Sunt autem supra *Pelagos Umbri*;
 Quos condidit *Circe Vlyssi* prognatus
Latinus; & *Ausones*, mediterranea loca
 Obtenentes; quos *Aufon* condidisse putatur,
Vlysses & *Calypsus* filius.
 In his vero populis est urbs *Roma*.

Sed clarius uti hoc documentum reddatur: en ipsius etiam *Circes* dicebatur quibusdam filius *Aufon*. Auctor *Erymologici* magni: Αὐσονες, οἱ Ἰταλοί, καὶ Αὐσονία ἡ Ἰταλία. ὅπερ δὲ Αὐσὸν καὶ Κίρκης ἡ Καλυψίδες καὶ Ὀδυσσεὺς. Id est: *Ausones* sunt *Itali*, & *Aufonia* *Italia*: non ab *Aufone* dicta, *Circes*, vel *Calypsus* atq. *Vlyssis* filio. Et *Ioannes Tzetzes* in *Chiliadibus*:

Ἡ Αὐσονία ἔρχηκε πλὴν κληθὲν τῶν Αὐσωνῶν
 καὶ Ἰταλίας ἐξ Αὐσων, ἡ δὲ καὶ Ὀδυσσεὺς.
 Ἐκ γὰρ ἡ Κίρκης Ὀδυσσεὺς ἡ πᾶσι θεομακάρις
 Αὐσων καὶ Τηλέγονον ἡρώδῃ καὶ Κασσιόπῃ.

Id est:

Aufonia habuit adpellationem *Aufonum*
 Ut quidam tradunt ab *Aufone*, filio *Vlyssis*.
 Ex *Circe* enim, omnibus celebrata, *Vlysses*
Aufonem & *Telegonum* procreavit, *Cassiphonam* q.

Hinc mare etiam *Italicum* dicebatur *Aufonium*. cuius pars inter *Siciliam* & *Epirum* quia *Græcis* maximè præ reliquo cognita foret: *Aufonem* in hac *Italiae* fronte regnasse dixerunt; eoque *Calypsus* insulam sibi finxerunt circa *Lacinium* promontorium sive *Crotonem*: ubi nullæ conspiciuntur insulæ, nisi exigui quidam scopuli, asperi, atque nudi. qua de re plura nobis dicta in expositione huius oræ, in opere de *Italia*. Verum antiquissimos mortales per *Aeëam* *Circes* insulam intellexisse *Circeum* *Italiae* montem, satis clarè ex hætenus dictis patet. Heic quid egerit apud *Circe* *Vlysses*, breviter sic exponit *Aufonius* in dicta *Periochâ* *Odyss.* lib. x. Inde ut ad *Antipharen* *Lastrygonasque* delatus sit. ibi amissis unâ minis ceteris navibus, *Circeum* litus accesserit. ibique beneficio potentis deæ *Eurylochus* & præmissum eo socii in ferarum ora conversi sint. ipse etiam similia passurus, *Mercurio* procurante visaverit; ceterosque socios ad speciem pristinam redigi, virtutis admiratione, compulerit.

Porro à *Circe* post annuam moram ad *Cimmerios* delatus est. Idem *Aufonius*, *Periochâ* lib. xi: Digressus à *Circe* *Avernus* pervenit. qui locus descensus ad *Manes* existimatur. Ibi sacris ritibus perfectis, scrobem compler sanguine victimarum: & circumvolitantibus animalibus nullam sinit haustum cruoris attingere, nisi, ut *Circe* monuerat, prius *Tiresias* vates inde libasset. Ibi & heroidas plurimas videt. quarum enumerationem multa veterum fabularum venustate contexit. Ad eundem locum *Aeneas* quoque à suis fictoribus deductus est. qua de re *Virgilius* integrum *Aeneidis* suæ librum vi ad imitationem *Homeri* composuit: nisi quod apud hunc *Tiresias* vates *Vlyssi* exponit, quæ apud *Virgilium* *Sibylla* *Aeneæ*. Est autem *Avernus lacus* in *Campaniae* litore inter *Puteolos* atque *Cumas*: apud quem *Cimmerios* suos finxit *Vlysses*; ut in *Italiae* opere fufius expositum. Hinc *Virgilius*, dicto libro:

Et tandem *Euboicis* *Cumarum* adlabimur oris.

Apud *Homerum* *Circe* ita adloquitur *Vlyssē* discessurum:

Ἴσον δὲ ἐχέας, αὐτὰ δ' ἰστὰ λαλᾷς περὶ σέας,
 Ἡ δ' αὖτις πλὴν δὲ καὶ τοῖς προῖν βορέας φέρονται.
 Ἀλλ' ἔπειτα αὐτὴν δὲ ὠκεανὸς περὶ σέας.

Εὐθ' αὐτὴ τε λάχεια καὶ ἄλσος Περσεφονείης,
Μακρὰι τ' αἰγυροὶ καὶ ἵπαι αἰεστικάραι,
Νῆα μὲν αὐτὴ κέλευσεν ὧν Ὀκεανῷ βαθυδίνῃ.
Αὐτὰς δ' εἰς Ἀΐδω ἰέναι δόμον Ἐρώωντα.
Εἴθ' αὖ μὲν εἰς Ἀχέρουσαν Πυρρὸν φλεγέθων τερέστοι,
Κωκυτὸς θ', ὅς δ' ἔστιν ὕδατος ἐστὶν ἀπορρώξ.

Hoc est:

Malo igitur erecto, albisque velis ab eâ extensis,
Tu sede. illam verò tibi flatus Borea feret.
Sed quum jam navis per Oceanum transieris,
Vbi litus breve & nemora Proserpine
Longaeque alni & salices frugiperdae;
Navim illic siste ad Oceanum profundis vorticibus:
Ipse autem in Plutonis eas domum obscuram;
Vbi in Acherontem Pyrrhægethon confluit
Et Cocytus; qui Stygis aquae est fluxus.

Et lib. XI:

Ἡ μὲν δ' αὖ κατόπιθε νεὸς κυανοπέλοιο
Ἰκάρου ἕρον ἰεὺς πηλείστιον, ἐσθλὸν ἐπὶ πόντον,
Κίρκη ἐν πλοκάμῳ, δεινὴ θεὸς αὐδήεσσα.
Ἡ μὲν δ' ὅτ' ἄλ' ἑκάστη πονηαῖοι καὶ ἄλ' ἡνῆα
Ἡ μέγα. τὴν αἰετὶς τι κυβερνήτης τ' ἰδυεν.
Τῆς δ' ἐπὶ πονημελὲς τί' ἔσθ' ἱστία ποντοπρέσσης.
Δυστὸς τ' ἡλίου, σκιδώοντ' ἐπὶ πόντῳ ἀγυαί.
Ἡ δ' ἐπὶ πόντῳ ἱκάσσε βαρυρόος Ὀκεανῶος.
Εἴθ' αὖ δ' ἐπὶ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμος τε πῆλις τε.
Ἡ ἔρμ' ἐν φέδρῃ κεκαλυμμένη, ἥ δ' ἐπὶ αὐτῆς
Ἡ ἑλίου φάεθων Ἰππιδέκευ ἀκλίνεσσιν.

Hoc est:

Nobis autem rursus à posteriore parte navis nigra prorà
Secundum ventum immittit, implentem velum, bonum socium
Circe pulchricama, horrenda dea, altiloqua.
Nos autem armis singulis ordinatis per navem
Sedimus. Hanc ventus gubernatorque dirigebat.
Eiusque totà die extendebantur vela per pontum iter facientis;
Occidit autem Sol; obscurabanturque omnes vici:
Illa ad sineis pervenit profundum Oceani;
Vbi Cimmeriorum erat virorum populus atque civitas:
Qui caligine & nubibus tecti sunt; neque umquam eos
Sol lucidus adspicit radiis.

En, quia brevis erat navigatio à Circæo monte ad Misenum usque & sinum
Puteolanum; igitur ait intra unius diei spatium vento secundo eò se esse deve-
ctum: & vento quidem Boreâ. Hinc Servius, ad prædictum Virgilii Aeneid.
lib. VI: Quamquam fingatur in extremâ Oceani parte Phlysses fuisse. quod ipse Homerus
falsum esse ostendit ex qualitate locorum, quæ commemorat, & tempore navigationis. dicit
enim, eum circa unam noctem navigasse: & ad locum venisse, ubi sacra perfecit. quod de
Oceano non procedit: de Campaniâ manifestissimum est. Per Oceanum heic intelligi Lucri-
num Avernumque lacus, per breve autem seu tenue litus Herculis aggerem, quem
vocabant, inter Tyrrhenum mare & sinum Lucrinum, plurimis atque validissi-
mis quum in Italiæ opere sit demonstratum documentis: heic quoque accura-
tam poetæ horum locorum cognitionem mirari fas sit: Plutonis autem domum
ac fluvios infernaleis hisce in locis finxit, quia erat antrum ad dictum Avernum
lacum; & haud ita procul ignium è terrâ evomitiones, ac profluvia: quorum
pars etiam nunc durat in loco, qui quondam ob id dicebatur *Vulcani forum*:
nunc verò vulgò est *La Solfarara*. Credo Homerum consultâ operâ grammaticis

R r

fuis

Cæterum ab hac Sirenum insulâ statim per fretum Siculum navigantem facit Vlysses Homerus inter Scyllam & Charybdin. de quibus locis quæ vera quæ item falsa tradiderit, suprà lib. i. cap. v. in expositione freti & Charybdis, & item ad Italiam in descriptione Scyllæ fusè simul & diligenter indicavimus. Aeneiæ fabulæ fictores, quum hæc etiâ loca Aeneæ erroribus inferere cuperent; nec tamen ritè per ipsum fretum ducere eum possent; quidpè cui ad Vlyssis imitationem Africæ Syrtes & Siciliæ Eryx Aeoliæque insulæ adeundæ erant; nec ab Italiâ in Græciâ vel Asiam revertendum: ab Epiro extimum Italiæ litus ad fretum usque, & inde orientale meridionaleque Siciliæ latera ad Erycem usque præternavigantem fecerunt. & ut Homerus Circei fingit Vlyssi de transnavigando freti præcepta dantem, sic apud Virgilium Helenus Troianum Aeneam in Epiro monet de eodem fugiendo.

Cæterum Vlysses transmissio freti statim ad Thrinaciam sive Solis insulam adpulit; id est, ut interpretes poëtæ & geographi omnes exponunt, ad Siciliam. quæ de re plura nobis disserta suprà lib. i. cap. ii. Apud Homerum, dicto Odys. lib. xii, Circe ita inquit ad Vlysses:

Θερμακίῳ δ' ἐς νῆσον ἀφίξεαι· ἐνθα ἢ πολλὰ
βοσκοῦτ' Ἡελίοιο βόες καὶ ἵφια μῆλα.
*Thrinaciam ad insulam pervenies; ubi multa
pascuntur Solis boves & pingvia pecora.*

20 Et ipse postea Vlysses:

Αὐτὰρ ἐπεὶ πέτρας Φύρομαι, δαίτω τε Χάρυβδιν,
Σκύλλῃ τε, αὐλὴν ἐπέλαθ' ἐς ἀμύμονα νῆσον
ἰκόμεθ'· ἐνθα δ' ἴσων καλὰ βόες Ἰρυσμέεσσι,
Πολλὰ δὲ ἵφια μῆλ' Ἰπασείῳι· Ἡελίοιο.

Hoc est:

Cæterum postquam petras effugimus, horrendam Charybdin
Scyllamque, statim deinde dei ad eximiam insulam
Pervenimus; ubi pulcra erant boves latæ frontibus
Multaque pingvia pecora supermeantis Solis.

30 Sic & Apollonius, dicto Ἀργοναυτικῶν lib. iiii, de suis Argonautis:

— Οἱ δ' αἰέμοιο
Ἀῖλῆς ἐπαυρόμενοι, ποσσὶν ἔχον· ὅκα δ' ἄμειβον
Θερμακίῃς λημῶνα, βεῶν τροφὸν Ἡελίοιο.

Hoc est:

— At illi ventum
Rursus secundum nacti, ultra tendebant. statimque pervenerunt
Thrinaciam ad pratum; ubi Solis pascebantur boves.

Ergo imperitè postea fecere illi Homeri interpretes, qui stabula boum Solis citrà
40 fretum in Mylensi posuerunt litore; ut suprà libri huius i. cap. v. notavimus. De cætero, quum Solis boves, dormiente Vlysse, mactatos absumsissent focii eius, tempestas abnavigantibus immissa est, qua omnes perierunt, ipso solo excepto; qui ad Charybdin rejectus. unde isti versus eodem libro:

Εἴθ' ἦτοι Ζέφυρος μὲν ἐπ' ἀνέσται λαίλαπι θύων·
Ἡλθ' δ' Ἰπτι Νότος· ὅκα, φέρων ἱμῶ ἄλγεα θυμῷ,
Ὅφρ' ἐπὶ πλὴν ὀλοῦν αἰσμετέρησιν Χάρυβδιν.

Id est:

Tunc quidem Zephyrus cessavit turbine sevirè
50 Supervénit autem Notus celeriter, dolores ferens animò meo;
Donec rursus ad diram dirverteret Charybdin.

En, ut hætenus omnia ritè inter se congruunt. A Circes insulâ Acæâ Boreâ vento ait delatus se esse ad Cimmerios. heic verò quum jam ab Thrinaciâ, id est, Siciliâ, in altum provectus esset, Noto se iterum ad Charybdin rejectum narrat.

Hinc porrò, malo navis con fractæ carinæque infidens, ad Calypsus insulam Ogygiam solus delatus est. quod ita refert eodem lib. xii:

R r 2

Εὐζήμερος

detectore Americo Vesputio vulgò nunc adpellatur *America*. nam licet è Diodori descriptione minorem aliquam fuisse insulam, atque vnam ex iis, quas *America* in *Mellicano* sinu objacere diximus, conicere libeat; quia heic etiam amnes sunt quodammodò nauigabiles: tamen hæ tam propinquæ, non tantum sibi invicem, sed continenti etiam sunt, uti in nullâ earum diu versari possis, quin reliquas vna cum ipsâ continente cognitas habeas. maiorem autem ex sibi cognitis memorasse Phœnicas, licet universæ magnitudinem exploratam minùs habuerint, maximè credibile est. ac fortè *Mellicanam* urbem spectantilla, quæ de sumtuosis ac magnificis ædificiis narrat Diodorus: huius quidpe celebritas in his oris maxima est. Cæterum vetustissimi etiam ante Solonem, qui circa Olympiadem xv, annis ante natum Iesum amplius 1500; vixit, Aegyptiorum scriptores unde eius terræ cognitionem monumentis suis inseruerint, equidem ignoro. Phœnicas sub Troianam expeditionem, id est, ante Solonem annis fermè 1500, colonias in Africam, Siciliam, Sardiniam, Melitam, Hispaniam, atque Gadeis deduxisse, superiori capite & item lib. 1 cap. 11 intelleximus. Iam tum Solonis ævo, ut innuit Plato, notitiam eius in Atlantico mari insulæ Aegyptiis abivisse, ita uti interiisse eam terræ motu atque aquarum inundatione putarent, equidem miror: quandoquidem multis sæculis post Diodorus eam, sive ex Carthaginensium sive ex aliorum populorum monumentis memoravit. Quando & qua de causâ Periti eam navigationem intermiserint; ita uti jam inde à Romanorum imperio ad dicti Americi usque ætatem nihil de iis terris auditum vel adnotatum sit, planè incertum est. Eratosthenes, qui belli Punici secundi fuit æqualis, non omnino pro figmento habendum censuit, quæ de iis narrata fuerant ab Aegyptiis. Strabo lib. 1: *Πρὸς πᾶσι καὶ τὸ πρὸ Πλάτωνος ὁ Ἐρατοδῶνης, ὅτι ἐνδέχεται καὶ μὴ πλάσμα εἶναι τὸ περὶ τῆς νήσου τῆς Ἀτλαντίδος. περὶ ἧς ἐκεῖνος ἱστορεῖ Σόλωνα. Φησι πεπυσμένον ὄχι τῶν λιγυτῶν ἱερῶν, ὡς ὑπαρχοσὶ περὶ Ἀφαιδίην, τὸ μέγεθος δὲ ἐλάττω ἢ πέτρα.* Id est: *Ad hoc rectè etiam illud Platonis adponit; fieri posse, uti non sit figmentum id, quod de Atlantide insulâ fertur. de qua ille ait tradidisse Solonem, quæ ab Aegyptiis didicisset sacerdotibus: scilicet interiisse eam; quum existerit aliquando, continente non minor. Sed, cognitam fuisse Americam terram jam antiquissimis in Asiâ & Africâ mortalibus, postquàm satis comprobatum est, ad institutum de Vlyssis erroribus sermonem revertamur.* Hanc igitur *Atlantidem insulam* ingentem, & nostrâ continente haud minorem, Homerum intellexisse, nonnulli voluerunt eius interpretes. Hinc illud Eustathii ad Odyss. lib. 1: *Ἰστοῦν δὲ, ὅτι καὶ ἱστορεῖται ὡς νῆσος καλὴ καὶ ὡς ὁ Γεωγράφος φησὶν, ὅτι Σόλων ἱστορεῖται ὅτι ἡ Ἀτλαντὶς νῆσος ὡς τῶν Αἰγυπτίων ἱερῶν, Φοινίκης ἐκεῖ καὶ ἔμαθεν, ὅτι πρὸς τὴν νῆσον δὲ ἐλάττω ἢ πέτρα τὸ μέγεθος, ὑπερὸν ἢ Φαιδίην καὶ ἐλάττω αὐτὴν ὁ ποιητής.* Id est: *Sciendum autem, quod juxta historiam fuit quedam Calypsus insula: de qua Geographus ait Solonem inquisivisse in Atlantidem insulam apud Aegyptios, quum apud eos peregrinaretur: ac didicisse, exstitisse eam aliquando, magnitudine continenti haud inferiorem; sed postea evanuisse: nec finxisse eam poetam.* Isti sanè homines quum Calypsus insulam tam longè ab Græciâ disitam statuerint, miror sanè, vbi reliqua loca, quæ Vlysses adiisse narratur ab Homero, sibi imaginati sint. Verùm extra Columnas vagatum fuisse Vlysem, adfirmatu perquam absurdum erat, quando tot ac tam claris documentis interno mari errores eius adferi potuerint. Alii igitur, in quibus Philostratus, de Apollonii Tyanensis vitâ lib. vii, cap. 1111 & xvii, apud Puteolos Calypsus insulam locarunt; ut in Italiâ nostrâ ostendimus: nimirum, quia hæc loca Circe olim tenuisse dicebatur, quæ eadem putabatur nonnullis & Calypso. sed hoc planè contra poetæ mentem: qui extra fretum Siculum eam ponit. Hinc Plinius, lib. 111, cap. x: *Promontorium Lacinium: cuius ante oram insula, x millia passuum à terrâ, Dioscorum, altera Calypsus; quam Ogygiam adpellasse Homerus existimatur.* Alii *Nymphaeam insulam* ante Nymphæum Macedoniæ ad Adriaticum sinum promontorium Calypsò tribuerunt; in quibus Apollonius fuit Rhodius; cuius verba superiori capite citavimus: Verùm Melitam insulam Homero habitam esse Ogygiam Calypsus sedem, eodem capite plurimis ostensum est documentis. In hanc igitur Vlysses, malo navis carinæque insidens ac manibus suis remigans, post nonum tandem diem pervenit, cexx millia passuum emensus.

E Calypsus insulâ, sive Melitâ, post vii annorum moram in *Phaaciâ* sive *Scheriam*

riam navigavit. qua de re ita Aufonius, in Periochâ, Odyss. lib. v: *Mercurius in Ogygiam insulam devolat; ut Iovis monitis Calypso conterrita, Vlixem patiatur discedere. qui contextu ratis temerè properare navigationem solus adgreditur. Duodevigesima die, tempestate commotâ, ex iracundiâ infestante Neptuno, trabium compago dissolvitur. quo casu proditur ultime spei: & irritis conatibus nando ab Ino deâ misericordè servatur. quæ calanticam capitis suo demtam natantî accommodat. cuius illè sustentatu ad usque Pheacum litus evadit.* In Corcyram cum devenisse insulam, jam antea capite superiori demonstratum complurium auctorum testimoniis. id verò etiam ex ipsâ Vlyssis navigatione diserte perspicitur, quam ita refert Homerus, Odyss. lib. v:

10 Οὐρανὸν δὲ παρέθηκεν ἀπηνειμένον τε λαγρόν τε.
 Γηθήστω· ὁ δὲ ἔρω πέλας ἱστία δ' ἴα· ὁ δὲ οὐρανὸς.
 Αὐτὰρ ὁ πηλαδίῳ ἰθὺέτο πηχηέντας
 Ἡ μὲν γὰρ· ἔδδοι οἱ ὕπνῳ· ὅππῃ βλεψάρισιν ἐπ' ἡνίκα
 Πηληϊάδης τ' ἐσοράνῃ καὶ εἴς τιν' ὀδόντα· Βοάπτεν,
 Ἀ ῥ' ἔκπν' θ'· ἡνὶ καὶ ἄμαξ' αὖ Πηκίλκλιν καλέεσσιν,
 Ἡ τ' αὐτοὶ σρέφεται, καὶ τ' Ὀρῶνα δοκᾷ.
 Οἷη δ' ἀμμορός ἐστι λωετρεῶν Ὀκεανοῖο.
 Τῷ γάρ ῥ' ἄν μιν ἀνὰ καλὴν ἡλὸν διαΐαν
 Ποντοπρόδρομα ἔσσι· δόιστ' ἄν χερσὶν ἔχοντα.
 20 Ἐπὶ καὶ δὲ καὶ μὲν πλέον ἡμάτεσσιν ἔχοντα,
 Ὀκῆαν δὲ καὶ πᾶσι δ'· ἐφ' αὖτ' ὅρα σκίεντα.
 Τούτῃς φαίνων, ὅτι τ' ἄλλ' ἔχοντα πλέον αὐτῶ.

Hoc est:

Ventum verò immisit Calypso innocuum placidumque.
 Letus itaque vento secundo extendit vela divus Ulysses.
 Ipseque remonem gubernabat artificiosè,
 Sedens: neque ei somnus palpebris incedebat,
 Pleiades contemplanti & tardè occidentem Booten,
 Ulysque, quam & Currum cognomento dicunt:
 Quæ ibidem vertitur, & Orionem observat:
 Sola verò expers est aquarum Oceani.
 Etenim ipsam jusserat Calypso excellentissima dearum
 Fauto navigare ad sinistram manum habentem.
 Septemdecim quidem navigabat dies, iter faciens marinum:
 Octodecim verò adparuerunt montes umbriferi
 Terræ Phæacum: quæ proximum iter erat illi.

En, septemtrionalia sidera præ oculis habuit ad temonem sedens, ad sinistram declinantia. is sanè rectissimus cursus erat à Melitâ versùs Corcyram naviganti. quamquàm proximum ei iter fuisset rectâ à Melitâ ad Cephaleniam: cui ab ortu æstivo adiacebat Ithaca; quæ hodiè putatur esse ea, cui vulgaris adpellatio *Valle di Compare*. Cæterùm in Corcyram adpulisse Vlysssem, cùm superiori capite commemorati testantur auctores, tum maximè Aeneiæ etiam fabulæ vetustissimi compo-
sitores: qui Aeneam suum in itinere ab Illo versùs Drepanum atque Erycem, in præternavigatione huius litoris, ad Buthrotum Epiri deduxerunt opidum; cui Corcyra ab occasu objecta est. Dionysius Halicarnassensis dicto lib. 1: Εὐκ δὲ Ἀμβρακίας, Ἀγχίσης μὲν τὰς ναῦς ἔχων, πρὸς γὰρ καὶ μὲν ἐν ὧ, εἰς Βυθροτὸν λιμὲν ἡ Ἡπείρου καὶ Ἰθάκη. Αἰνείας δὲ καὶ οἱ ἀμυμαίᾳ τοῖσι μὲν αὐτῷ πρὸ στρατοῦ, Διόνυσος τὴν ἡμερῶν δοῦν ὁδόν, εἰς Δωδώνην ἀφικνούσῃ, χησιόμοι τῇ ἡφ. καὶ καὶ ἀμυμαίᾳ τῇ Τρώας τὴν αὐτῇ σὺν Ἐλένῃ, ἀνελόμοι δὲ χησιμὸς πρὸς τὴν Ἀποκίας, ὅτι τὸ ναυτιλὸν ἀφικνούσῃ. ὅκ δὲ Βυθροτὸν πρὸς γὰρ καὶ μὲν ἐν ὧ, μισθὸν ἔχει. λιμὲν ὧ Ἀγχίσης, Διόνυσος τὸν Ἰόνιον. Id est: Ex Ambraciâ Anchises oram navibus legendo, Buthrotum Epiri portum subit. Aeneas cum militum fortissimo quoque duarum dierum itinere Dodonam pervenit, oraculi consulendus causa: ubi Troiani cum Heleno invenit. acceperique de deducendâ coloniâ responso, ad classem redeunt. A Buthro secundùm oram devecti in Anchise portum, inde Ionium sinum trajiciunt. Virgilius Aeneid. lib. III.

*Protinus aërias Placum abscondimus arceis,
Litoraue Epiri legimus; portuque subimus
Chaonio, & celsam Buthroti adscendimus urbem.*

Rr 4

Cæterum

Ceterum ab Corcyrae portu cxx circiter quum sint millia passuum, unius dici noctisque spatio id itineris emensi sunt Alcinoi remiges, dormientem Vlyssē in navi eō deportantes. qua de re ita Aufonius, in Periochā Odysseae lib. xiiii: *Enarratis omnibus, quae in multiplici errore pertulerat, à principibus Phaeaciae viris, donis plurimis honoratur. à quibus remigio & necessariis omnibus navis instruitur. dormiensque in libacam quietissimā navigatione devehitur. atque illic in portu patrio cum muneribus universis quiescens & omnium ignarus exponitur: Phaeacibus, eo dormiente, remeantibus. De celeritate eius remigationis ita canit ipse Homerus, Odys. lib. xiiii:*

Ἡ δὲ μάλα ἀσφαλὲς ἦεν ἔμπεδον. ἔδ' ἐκεν ἱρή
κίρκου ὁμαρτήσιν, ἐλαφρότατον πεπλεγμένον.
Ὡς ἡ ῥίμη φασὶν ἔχειν ἡλιασθῆναι κύματ' ἔλαττον.

10

Hoc est:

*Navis verò valde tutò currebat firmiter. neque accipiter
Circus sequutus fuisset, citissimus volucrum.*

Sic illa celeriter currens maris undas incidebat.

Atque hætenus errorem Vlyssis ad ipsius Homeri aliorumque vetustissimorum auctorum mentem prolixius paullo exposuisse ne pigeat. tanti scilicet erat, absurdam eorum ac planè ridiculam detegere opinionem, qui in extremis cum errasse magni Oceani partibus adseverarunt: nullis certè aliis ducti argumentis, nisi quòd Oceanum poëta apud Cimmericos nominat, tum, quòd decennium vagatus dici-²⁰ tur. unde, quum adsimilis Vlyssis erroribus foret fabula Iasonis, aliorumque Argonautarum, per eadem fermè ubique loca ducta; nonnulli, quasi Homerum imitaturi, hos terrestribus nonnumquam itineribus, alii in septentrionalem, in meridiōalem alii Oceanum navigantibus finxerunt: ut patet ex Diodori lib. iiii, & Orphei Crotoniensis Argonauticis. quas nugas Apollonius in suis Argonauticis aspernans, non ultra Circæum prouectos, per Siculum fretum reducit.

FINIS SICILIAE ANTIQVAE.

PHILIPPI